

Зок-3
1844

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

№ 7 ЛІПЕНЬ 1956

05
Ба 3229

Мінск сёння. Новыя жылыя дамы на вуліцы Леніна.

Фотд М. Мішкова, 5 05

Калектыў Мінскага трактарнага завода штомесяц павялічвае выпуск колавых трактараў для сельскай гаспадаркі. На здымку: партыя новых трактараў «Беларусь» перад адпраўкай у МТС краіны.

Фото В. Лупейкі.

Слава табе, беларускі народ!

У ЖЫЦЦІ народаў ёсць даты, памяць аб якіх не гасне вякамі. Для беларускага народа такою датай з'яўляецца 3 ліпеня 1944 года — дзень вызвалення ад гітлераўскіх захопнікаў.

Мінула дванаццаць год, але мы памятаем усё: і радасць перамогі, і горыч утрат, і руіны. Можа быць, іменна таму мы з такой гордасцю глядзім на Беларусь сённяшняга дня.

У Савецкай Беларусі за пасляваенныя гады з'явіліся зусім новыя галіны прамысловасці: аўтамабільная, трактарная, хімічная і многія іншыя. Зараз па ўсёй Савецкай краіне працуюць магутныя самазвалы і трактары з Мінска, навейшыя станкі з Віцебска, удасканаленыя камбайны з Гомеля.

Калі мы гаворым пра сёння нашай рэспублікі, пра нашы ўстаўшыя з руін і расквітнеўшыя гарады і сёлы, мы думаем аб тым, што такі цуд магчымы толькі ў нас — у краіне братэрства і дружбы народаў, у краіне, дзе ажыццяўляецца ленінская нацыянальная палітыка. Толькі братэрства і дружба далі беларускаму народу магчымасць так хутка ўзняцца на ногі. Хіба

мог ён зрабіць гэта адзін, без дапамогі вялікага рускага народа і ўсіх народаў нашай неабсяжнай Радзімы?

Ёсць вельмі правільная прыказка: «Сябры пазнаюцца ў бядзе». Мы добра адчулі яе на сабе. Бескарысліваю брацкую дапамогу адчувалі і тады, калі ішлі баі за вызваленне беларускай зямлі ад фашысцкай погані, і тады, калі адразу-ж пасля вызвалення і масквічы, і ленынградцы, і свердлаўчане, і алмаацінцы — уся наша дружная савецкая сям'я — прышлі на выручку беларусам і тэхнікай, і людзьмі, і хлебам.

Сёння, у дзень свята вызвалення, беларускі народ шле ўсім народам нашай вялікай Радзімы:

— Вялікае дзякуй, сябры!

У гісторыі яшчэ не было такога прыкладу, каб за такі кароткі час так непазнавальна змянілася жыццё.

Цяпер ужо і наша рэспубліка аказвае брацкую дапамогу іншым народам.

«Дзякуючы машынам, атрыманым з Мінска, прадукцыйнасць працы на нашым заводзе вырасла ў

Мінск. У раёне Круглай плошчы.

Фото П. Наватарава.

пяць-сем раз», — пішучь калектыву завода імя Кірава рабочыя Пхен'янскага завода тэкстыльных машын.

І не толькі ў гераічнай Карэі, але і ў вялікім Кітаі, у Польшчы і іншых краінах народнай дэмакратыі працуюць нашы станкі, трактары, аўтамашыны. Яны зроблены залатымі рукамі і дапытлівым розумам сыноў і дочак тых беларусаў, пра якіх пясняр народнай долі Янка Купала калісьці казаў:

«Праз леты і зімы
Паданне ішло ў векі
Палешукі мы,
А не чалавекі».

Гэта партыя наша — вялікая Комуністычная партыя — вывела «палешукоў» на правільны жыццёвы шлях, на дарогу шчасця і працвітання. На гэтыя кло-

У шостай пяцігодцы намечаны вялікія работы па далейшаму асваенню Палескай нізіны. Сёлета ў Гомельскай вобласці будзе асушана 6 тысяч гектараў тарфянікаў і ўзарана каля 50 тысяч гектараў асушаных зямель. На здымку: падчыстка Асташковіцкага магістральнага канала.

Фото Ф. Раманава.

паты беларускі народ адказвае беззапаветнай працай у імя Радзімы.

Працоўныя Беларусі аднымі з першых рапартавалі аб выкананні пятага пяцігадовага плана. Натхнёныя гістарычнымі рашэннямі XX з'езду Комуністычнай партыі Савецкага Саюза, яны яшчэ з большым энтузіязмам прыступілі да ажыццяўлення велічнага плана шостай пяцігодкі.

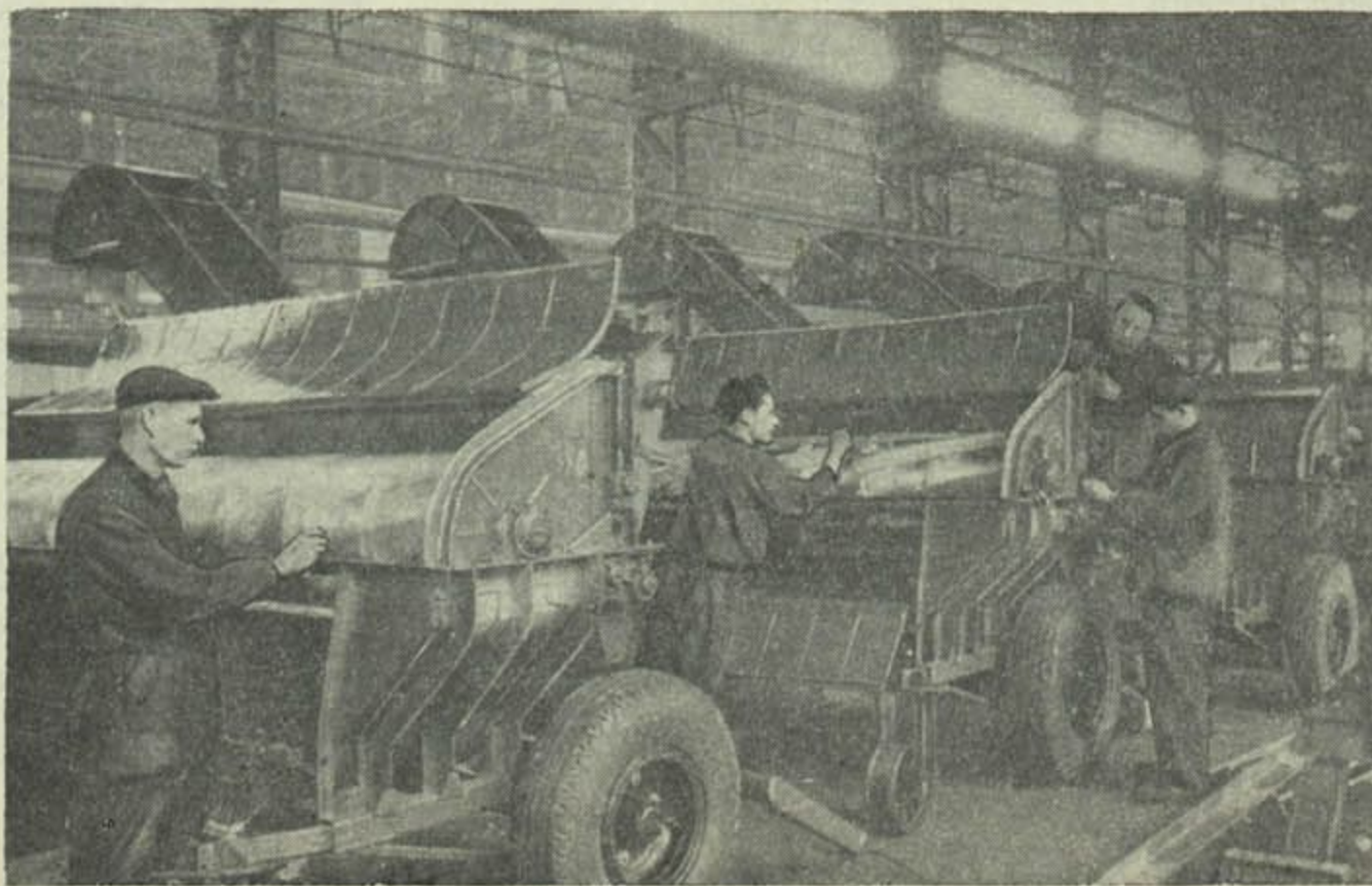
У бліжэйшыя гады заззяюць яркія агні Васілевіцкай і Віцебскай электрастанцый, будуць пабудаваны нафтаперагонныя заводы, з'явіцца высокакасныя шарсцяныя тканіны Мінскага камвольнага камбіната. Поўным ходам ідуць работы на многіх будоўлях новай пяцігодкі.

Непазнавальна змянілася і наша вёска. Нядаўна Беларускай ССР за высокія паказчыкі па вырошчванню лёну ўручаны пераходны Чырвоны сцяг Савета Міністраў СССР. Гэтая ўзнагарода заваявана вялікімі намаганнямі і нашых жанчын-ільнаводак.

Наша рэспубліка ўжо не адзінкамі, а сотнямі вядзе рахунак калгасам-мільянерам. І ў гэтай справе адчуваецца актыўны ўдзел працавітых жаночых рук.

Завод «Гомсельмаш» павінен выпусціць сёлета 30 тысяч сіласаўборачных камбайнаў. Каб выканаць такую праграму, завод пабудаваў спецыяльны цэх зборкі камбайнаў, устанавіў зборны і малярны канвееры, папоўніў цэхі навіейшымі станкамі і абсталяваннем. На здымку: зборка сіласаўборачных камбайнаў; на пярэднім плане слесар А. Ляскоў, які выконвае норму на 200—250 працэнтаў.

Фото Ф. Раманава.

Марына Лукінічна Гуцава з калгаса «Чырвоны маяк» Добрушскага раёна засталася ўдавой з чатырма дзецьмі. Яе муж загінуў у баях за Радзіму. У стары час, ды і цяпер у капіталістычных краінах такія сем'і вымушаны жабраваць. Але Марыну Лукінічну напаткаў іншы лёс. Сумленнай працай у калгасе яна забяспечыла сябе і сваіх дзяцей. У «Чырвоным маяку» цяжка знайсці больш працавітага чалавека. Летась у яе налічвалася 363 працадні. Яна майстар на ўсе рукі: лугі косіць, і лён поле, і бульбу даглядае. Дзяржава дапамагла Марыне Лукінічне паставіць на ногі ўсіх дзяцей. Старэйшы сын скончыў лесатэхнікум, другі вучыцца ў педінстытуце, трэці — у інстытуце інжынераў транспарту, самы малодшы — у Крэпецкай сярэдняй школе. Такі лёс характэрны для савецкай сям'і.

Лукер'я Карпаўна Барава — удзельніца Вялікай Айчыннай вайны, былая партызанка з Хоцімска. У сувязі з праектам закона аб пенсіях яна прыслала ў рэдакцыю пісьмо, у якім горада дзякуе партыю і ўрад за клопаты аб усіх былых удзельніках вайны. Яе дзеці атрымалі адукацыю, працуюць і вучацца.

«Хоць маю ўжо 30-гадовы стаж, — піша яна, — я буду працаваць на карысць Радзімы, колькі хоча маіх сіл».

Людзі кажуць, што да добрага лёгка прызвычаіцца. І гэта правільна. Мы не дзівімся, калі бачым, як на вуліцах Мінска вырастаюць адзін за другім не толькі новыя дамы, але і цэлыя кварталы. Нам здаецца — інакш і быць не можа. Але тое, што здаецца звычайным савецкім людзям, выклікае захапленне ў нашых шматлікіх сяброў з-за мяжы. Да нас часта прыязджаюць замежныя госці. Што-ж найбольш іх здзіўляе? Размах будаўніцтва, працавітасць беларускага народа.

— Такая працавітасць, — гавораць яны, — магчыма толькі ў краіне, дзе народ адчувае сябе поўнапраўным гаспадаром.

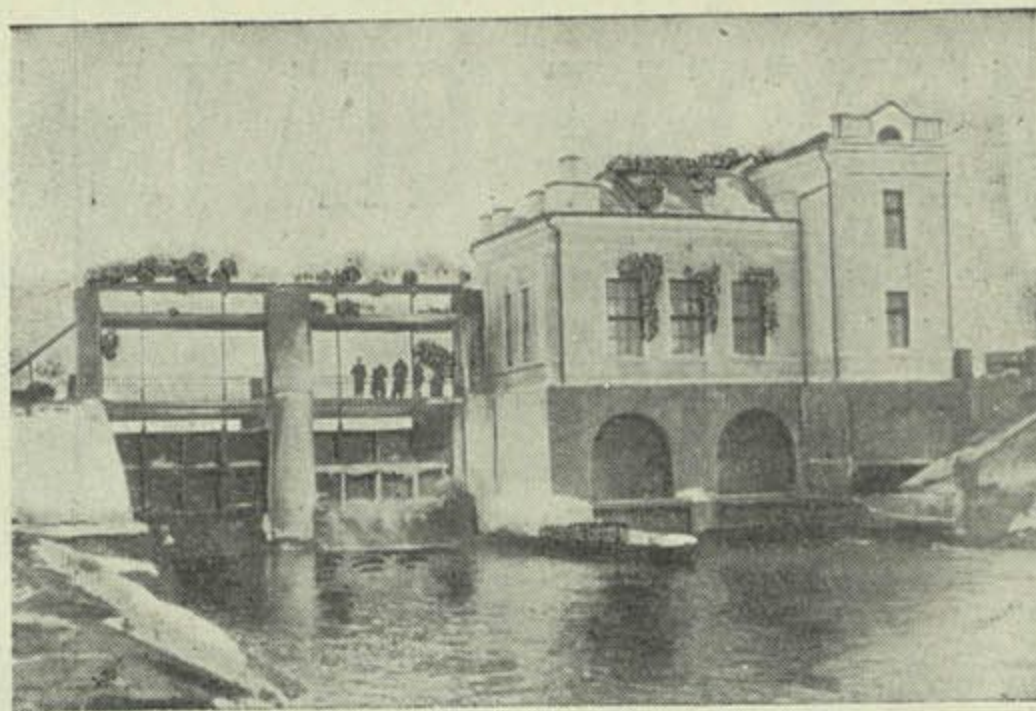
Беларускі народ — народ-стваральнік. І ўсё, што ён стварае — стварае для сябе, для сваёй вялікай Радзімы, для міру.

У наша светлае свята вызвалення гучаць радасныя песні на плошчах, стадыёнах, у парках. Прыслухайцеся да іх:

«Партыі слава! Слава Радзіме!
Слава табе, беларускі народ!»

Група выпускнікоў сярэдніх школ горада Брэста, якія пасля здачы экзаменаў паедуць на новабудулі Усходу і Поўначы. Злева направа: Валерый Дзялюсін, Валянціна Гуніна, Міхаіл Кавальчук, Галіна Клецкая, Яўгені Раслякоў, Ліля Жалнова, Валянціна Зайцава, Святлана Хачановіч, Уладзімір Халяўка, Ігар Шавыроў, Віктар Дзівакоў і Георгій Градуноў.

Фото В. Германа
(Фотыхроніка БелТА).

Волпаўская міжкалгасная гідраэлектрастанцыя на рацэ Рось.
Фото Т. Барысава.

У сельгасарцелі імя Молатава (Целяханскі раён Брэсцкай вобласці) многія калгаснікі пабудавалі новыя дамы, набылі радыёпрыёмнікі. На здымку: новыя жылыя дамы калгаснікаў.

Фото В. Лупейкі.

Тысячы юнакоў і дзяўчат Беларусі рыхтуюцца да VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве. На здымку: студэнтка Мінскага бібліятэчнага тэхнікума комсамолка Валянціна Нікуліна выконвае малдаўскую песню «Марыёра». Акампаніруе Анатоль Наумовіч.

Фото П. Нікіціна.

АТЭСТАТ СТАЛАСЦІ

— Куды думаеш паступіць, як скончыш дзесяты клас? — спыталі Кацю Сяргееву.

Дзяўчына сур'эзна адказала:

— Паступіла-б у інстытут, але-ж мяне не прымуць.

— Як не прымуць? Ты-ж дзевяць год працуеш на абутковай фабрыцы, дык маеш больш, чым хто іншы, права вучыцца ў інстытуце.

Дзевяць год! Каці здаецца, быццам яшчэ ўчора стаяла ў купцы дзяўчынак-падлеткаў, якія прыйшлі на фабрыку з вучылішча. Яны баяліся тупіліся да майстра, які перадаваў на вытворчасць сваіх выхаванцаў.

Рамяству Каця вучылася толькі тры месяцы. Калі прыехала да сястры ў Гродна, заняткі ўсюды пачаліся. Яе прынялі з вялікім спазненнем.

Далёка, у Ноўгарадскім раёне, засталіся маці, сёстры, браты. Бацька загінуў у 1942 годзе, пакінуўшы маці васьмёра дзяцей. Паставіць усіх на ногі ў тыя цяжкія гады было справай нялёгкай. Каця мела ўсяго чатыры класы адукацыі.

З фабрыкай у Каці звязвалася адчуванне самастойнасці, жаданне матэрыяльна дапамагчы маці.

«Фартуна» — першая машына, на якой пачала працаваць Каця. Сур'эзнымі адносінамі да справы яна адразу звярнула на сябе ўвагу. Бывала, прыдзе на змену раней, стане ля машыны і прыглядаецца да спрытных рук работніцы.

На «Фартуне» зразаецца край скуры. Калі крыху не дагледзіш, парэжаш дэталі. Але Каця здавала работу без браку. Аб ёй тады казалі: «Хоць малая, ды ўдалая». Замест 450 рабіла 600 пар дэталей у дзень.

Фабрыка аснашчалася новай тэхнікай. Закройны цэх механізаваў. Многія рабочыя пажалі асвоіць новыя машыны для клеймавання. Вучылася і Каця падбіраць нумары для артыкула, размеру, паўнаты, колеру скуры.

Неяк падышоў да яе начальнік цэха:

— Работніца на клеймаванні скураной падкладкі захварэла. Здолееш яе замяніць?

Каця была знаёма з гэтай машынай і ахвотна згадзілася. Хутка аб ёй загаварылі як аб здольнай клеймаўшчыцы. За змену яна паспявала клеймаваць 1800 пар замест 1200, выконвала дзённую норму за шэсць гадзін.

4 Чатыры гады працавала Каця на клеймаванні падкладкі і ў

дасканаласці асвоіла машыну. Прыродная дапытлівасць, цікаўнасць цягнулі яе да новага, незнаёмага.

— Працуючы на сваёй машыне, я за адным разам асвоіла машыну і для клеймавання верху, — расказвае яна.

Каця гаворыць аб сваіх поспехах, як аб самым звычайным. А на справе за яе словамі крыецца шмат гадзін, пра-

Многія юнакі і дзяўчаты, якія скончылі ў мінулым годзе дзесяцігодку, авалодалі прафесіямі і зараз паспяхова працуюць на прадпрыемствах. На здымку: комсамолка Мінскага радыёзавода Ала Царык за мантажом тэлевізара «Беларусь-2»; Царык з поспехам сумяшчае работу з вучобай у завочным інстытуце.

Фото П. Нікіціна.

ведзеных да змены і пасля змены ля незнаёмай машыны. І калі трэба было замяніць хворага або адпусніка, начальнік цэха заўсёды звяртаўся да Каці.

Хутка Кацю паставілі на раскрой дэталей з тэкстылю. Работа на стужачнай піле патрабуе не толькі ўвагі, але і асцярожнасці, бо сталёвая рэжучая стужка, бывае, разрываецца. Звычайна працуюць на «піле» двое работніц: адна кроіць, другая расцілае тэкстыль, размячае.

Каця Сяргеева працавала з Воляй Дземідкевіч.

...Начная змена толькі што заступіла. Начальнік цэха Ганна Родчанкава папярэдзіла дзяўчат:

— Нарыхтовачны цэх прастойвае: крою няма. Спадзяюся на вас.

Воля стала за «пілу» і ўключыла матор. Нож урэзаўся ў матэрыял і... пайшоў у бок.

— Брак! — з горыччу зазначыла Воля.

— Дай я паспрабую, — сказала начальнік цэха, якая не адыходзіла ад дзяўчат, — матэрыял моцна накрухмалены, таму слізгае, — тлумачыла яна.

Каця ўважліва глядзела, як спрактыкаваная закройшчыца ўпэўнена абыходзіцца з «пілой». Яна ледзь паспявала рыхтаваць тэкстыль. Работа ладзілася. На сталі раслі стопкі раскrojеных дэталей.

Калі дэталі панеслі ў кладовую, Каця папрабавала кроіць. «Піла» разразала тэкстыль дакладна па контуру.

— Маладзец, Каця! У цябе добра выходзіць. Толькі лепш

Праз некаторы час Каці даверылі кроіць падкладку, а потым і верх.

Начальнікам цэха прызначылі інжынера Кіпера — вялікага прыхільніка рацыяналізацыі. Частыя перабоі з кроём прымуслі яго перагледзець тэхналогію.

— Прышоў час, калі мы павінны перайсці на штампы па раскrojо дэталей з тэкстылю, — гаварыў ён. — Маскоўскія і ленінградскія абутковыя фабрыкі даўно гэта зрабілі. Пераход на штампы дасць магчымасць павысіць прадукцыйнасць працы, сэканоміць сыравіну.

За штамп сталі дзве лепшыя закройшчыцы цэха: Жэня Галіцкая і Каця Сяргеева.

Каця ўзялася за работу з разлікам: шчыльна ўкладвала дэталі. Атрымалася нядрэнна. За першы няпоўны рабочы дзень (суботу) раскrojіла 800, а ў наступныя дні — па 1200 пар. Адразу відаць было розніцу: на «піле» Каця з Жэняй раскrojвалі па 1600—1700 у сярэднім, на штампах давалі па 2400 пар у дзень.

Расла фабрыка, асвойваючы новыя віды мужчынскага і жаночага абутку. Мянялася і Каця на вачах усяго калектыву: з баялівай і ціхай дзяўчынкі ператварылася ў сталага чалавека. Шэсць год паспяхова сумяшчала работу з вучобай у вячэрняй школе. Сямігодку скончыла з пахвальнай граматай. І заўсёды знаходзіла час для грамадскай работы. Яна — член фабкома, дэпутат Гродзенскага гарадскога Савета. Партыйная арганізацыя фабрыкі прыняла яе ў кандыдаты партыі.

Кацю Сяргееву ведаюць у Гродна. Яе партрэт быў на гарадской Дошцы гонару.

Але Каця — не адзіночка ў цэху. Там працуюць такія перадавікі вытворчасці, як Жэня Галіцкая, Ліда Кмецік, Валя Катульская, Лена Гурэева. Аб кожнай з іх можна сказаць шмат добрага.

Ліда Кмецік, напрыклад, заваявала першыноство ў соцыялістычным спаборніцтве сярод абуткоўцаў Саюза. Яе брыгада больш поўгода трымае першыноство ў цэху, дабілася вялікай эканоміі матэрыялу. Паўтары нормы, а то і больш — яе сярэдняя выпрацоўка. Кожны дзень Ліда выкrojвае звыш плана сотні дэталей.

Па іх раўняецца цэх, які з месяца ў месяц перавыконвае план.

Нядаўна Каця Сяргеева атрымала атэстат сталасці.

— Увосень буду паступаць у завочны інстытут, — марыць яна...

Н. СЯРГЕЕВА

г. Гродна

ПА НОВАМУ МЕТАДУ

Расказ Тамары Квіткавай,
работніцы Віцебскай
панчошна-трыкатажнай
фабрыкі «КІМ»

НА НАШАЙ фабрыцы я ўжо некалькі год працую і ўсё на адной аперацыі — стачцы панчоў. З першага погляду здаецца: зусім нескладаная аперацыя. А паспрабавалі-б вы ўгаварыць работніцу перайсці са свайго ўчастка на стачку. «Не жадаю ў бракаробы трапляць!» — вось вам і ўвесь адказ. Сапраўды, наш участак доўгі час «хворым» месцам у цэху лічыўся. Як сход — толькі і гутарак, што стачка псуе панчохі. Справа ў тым, што і тэмп работы тут вельмі высокі, і дакладнасць павінна быць вельмі вялікая: памылішыся ўсяго на якія-небудзь поўсантыметра і адразу відаць, што пятка перакошана, або збаўкі ў панчохі стаяць адна вышэй, а другая ніжэй.

Новаму чалавеку на стачцы трэба хадзіць у вучаніцах некалькі месяцаў. А бывае і так, што дзяўчыну перавядуць у работніцы, а ў яе ні з якасцю, ні з нормай не клеіцца. Я сама, прапрацаваўшы больш года, яшчэ ў «слабенькіх» лічылася.

Часам прыдзе ў галаву думка: «А можа ў самім працэсе работы нешта не зусім правільна?»

Аднойчы спынілася ля маёй машыны Ганна Сцяпанаўна Хаванская — начальнік нашага цэха.

— Паглядзіце, да чаго нядобра ў вас выходзіць...

Я і без таго адчувала сябе вінаватай, што ніяк не магу работу асвоіць. А тут яшчэ заўвага. Спыніла машыну, прышла да начальніка ў кабінет і расплакалася:

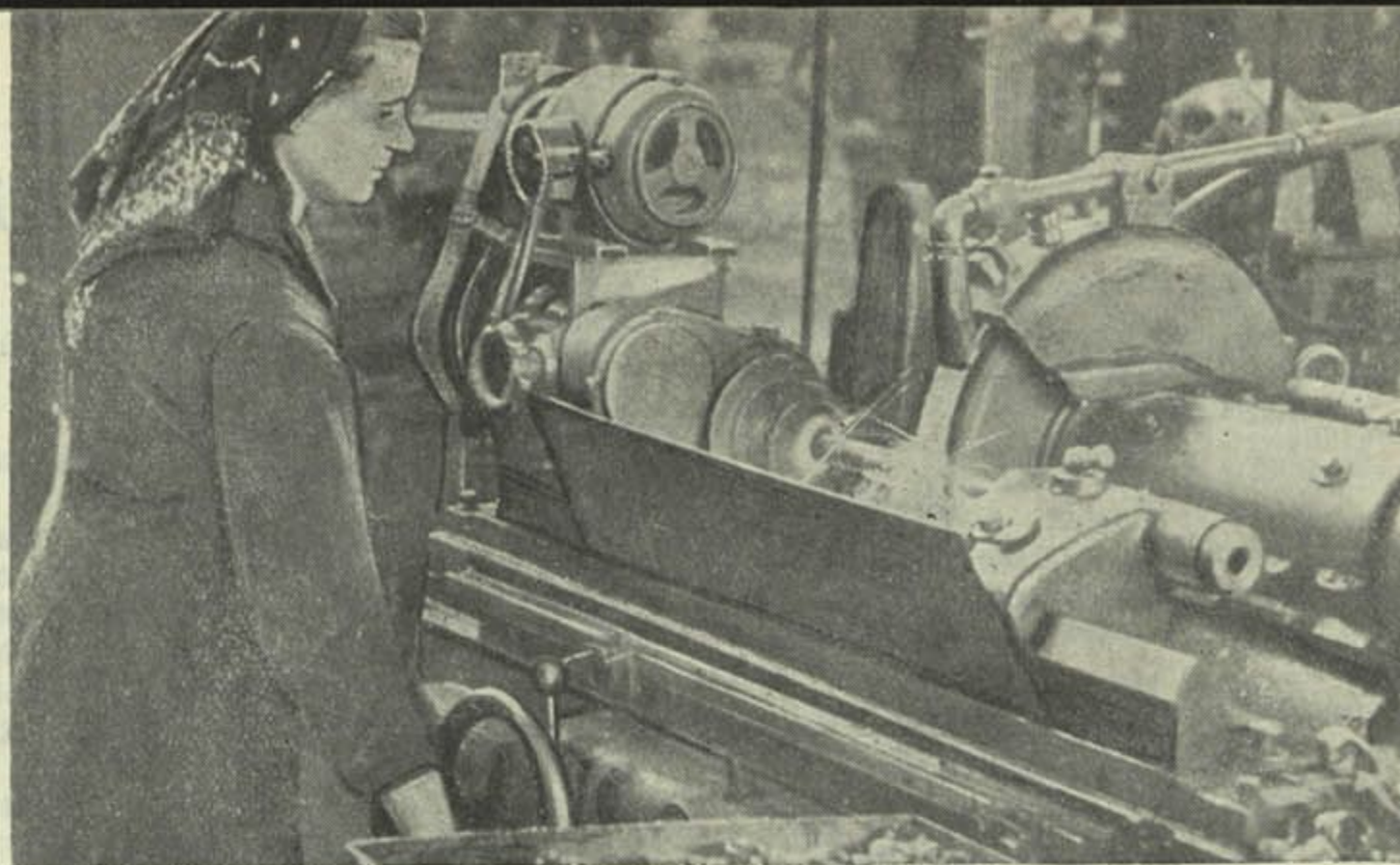
— Або пераводзьце на іншую работу, або звальняйце з фабрыкі! Нічога ў мяне не выйдзе...

Доўга тады Ганна Сцяпанаўна са мной размаўляла.

— Вы назіральная, у вас павінна абавязкова атрымацца...

І быццам нічога асаблівага яна не сказала, а ўсё-ж на сэрцы ў мяне палягчэла, з'явілася ўпэўненасць, што буду добра працаваць.

З новымі сіламі прышла я назаўтра на фабрыку. Працую і прыглядаюся. Шукаю найбольш удалага прыёму. Як я ўжо казала, работа ў нас нескладаная: бярэ стачачніца панчоў і хутка, за адзін раз, сшывае яе ад пачатку да канца. Ну а я, каб не было

перакосаў, задумала сшываць панчоўку ў некалькі прыёмаў: спачатку канцы пятак складу разам і зашыю, потым збаўкі прымеру і толькі тады ўжо да самага борта шыю. Сам працэс стачкі, вядома, пайшоў павальней, затое ў мяне адразу зніклі пераробкі і выпрацоўка павысілася.

Папрацавала я так некалькі дзён. Падыходзіць да мяне наш тэхнолаг Р. Трэцьякова і кажа:

Калгасы Ружанскага раёна Брэсцкай вобласці засеялі сёлета 1300 гектараў лёну. Даждзкі спрыяюць росту пасеваў. На здымку: праполка лёну ў комсамольска-маладзёжным звяне калгаса імя Кірава. На пярэднім плане — звеннявая Ганна Збароўская.

Фото В. Германа
(Фотакроніка БелТА)

Выпускніца сярэдняй школы, комсамолка Ганна Бародка працуе зараз шліфавальшчыцай на Мінскім веламотазаводзе і выконвае норму на 200—250 працэнтаў.

Фото П. Нікіціна.

— Што-ж ты сваім новым метадам не падзелішся?

А я і сама яшчэ не ўпэўнена ў сваёй «вынаходцы».

Здаецца, што можа быць прасцей — укараніць новы метад? А паспрабуйце ўзяцца за справу — спрэчак не абярэшыся. За некалькі год людзі выпрацавалі пэўныя навыкі, завучылі рухі і не хацелі перавучацца.

— Маладая ты яшчэ, каб нас вучыць, — заяўлялі яны. — Ты менш нашага тут працуеш...

Першай перайшла на новы метад мая зменшчыца Надзя Журава. Потым я навучала яе змену, а яна маю. У рабочы час гэта было б цяжка зрабіць, бо трэба было не толькі паказаць, але і навук выпрацаваць. Зараз увесь наш участак працуе па новаму метаду. Апісанне яго накіравалі ў Навукова-даследчы інстытут трыкатажнай прамысловасці. Там метад ухвалілі і нават рэкамендавалі іншым фабрыкам.

Што-ж даў практычна новы метад? А вось падлічыце. Дзённая норма ў нас — 280 пар панчоў, а я ў дзень сшываю каля 500 пар. А калі ўзяць участак у цэлым, прадукцыйнасць працы працэнтаў на 25 павысілася ды ўдвая зменшылася колькасць пераробак.

Аказалася, што не такая ўжо дробязь — загадзя пятак скласці.

На нашай фабрыцы працуе шмат моладзі. Я сама за некалькі месяцаў восем дзяўчат навучыла. Многія працуюць ужо самастойна. І добра працуюць! Але я цяпер сваім вучаніцам абавязкова кажу: не толькі мяне слухайце, а і самі шукайце чаго-небудзь свайго, імкніцеся да новага, больш дасканаллага.

СТАРАЯ ЯБЛЫНЯ

Старая яблыня...

Увосень,
калі сатлела лісцяў медзь,
мне —

прызнаюся я —

здалося,

што больш ужо ёй не квітнець.

Кара ў маршчынах,

як старэчы

вятрамі высушаны твар;

нібы на стомленыя плечы,

на голле лёг гадоў цяжар.

Ды дзіва сталася —

вясною

к ёй маладосць ізноў прыйшла.

Такою

квеценню буйною

яна ніколі не цвіла!

Над ёй блакіт ад хмар ачысціў

вясновы вецер угары.

Яна-ж

з зялёных кубкаў-лісцяў

смакуе спелы сок зары.

Мінаюць дні...

І сокам гэтым

я пачастуюся тады,

калі нальюцца ім за лета

да краю

важкія плады.

Пасля ізноў

святкруха-восень

аголіць вецце...

А яна

не просіць літасці,

не просіць,

бо знае:

вернецца вясна!

...Той не старэе,

хто з гадамі

прыносіць новыя плады;

ён —

і з сівымі валасамі —

заўсёды

будзе

малады.

Артур ВОЛЬСКИ

Старшы навуковы супрацоўнік Эма Пятроўна Сябаравы паказвае студэнтам, як апыляецца вішня новага, устойлівага супроць грыбных захворванняў гатунку.

Фото П. Нікіціна.

Добра вясной!

У ясным блакіце вясенняга неба лёгкімі і чыстымі здаюцца высокія хмаркі. Дрэвы шумяць маладым лісцем. У галінках звонка пасвіваюць птушкі.

Асабліва добра за горадам, дзе ярчай відаць надыход лета.

Ёсць пад Мінскам цудоўны куток — плодгароднінная доследная станцыя, якая схавалася ў густой зеляніне дрэў. Вясна, нібы снегам, абсыпала сад бледна-ружовымі кветкамі. Над імі рупліва гудуць працавітыя пчолы.

Перад ганкам будынка — вялікі газон. Тут зацвілі ўжо раннія кветкі — маргарыткі, незабудкі, браткі. Яны лашчаць вока свежасцю і чыстай.

На ўсім ляжыць адбітак працы. Газоны расчышчаны. Сцежкі падмецены і пасыпаны пяском. Фруктовыя дрэвы старанна дагледжаны.

А сярод яблынь, груш і ягадных кустоў, акаймаваных жывой агародай з бружмелю, у шахматным парадку стаць пчаліныя домікі — сапраўдны гарадок. Сто вулляў з «насельніцтвам», прыкладна, у чатыры з паловай мільёны жыхароў!

Загадчыца аддзела пчаларства станцыі Кацярына Цітаўна Клімянкова — чалавек, які бязмежна любіць сваю працу.

— Пчолы — нашы лепшыя памочнікі, — гаворыць яна: — яны садзейнічаюць павышэнню ўраджайнасці садавіны і гародніны. Жыццё гэтых маленькіх нястомных працаўнікоў вельмі цікавае і павучальнае.

Найбольш «актыўныя» пчолы выпрацоўваюць за лета да 100 з лішнім кілограмаў мёду — ліпавага, грэчкага, верасовага. Гэтая лічба пакуль што рэкордная. Не кожны вулей спраўляецца з такой нормай. Пчола даглядае спрактыкаваны тэхнік-пчалар Антон Рыгоравіч Зубовіч.

Больш 330 гектараў займаюць уладанні станцыі. На ўсіх дзялянках працуюць людзі.

Вось на беразе штучнага возера раскінуўся амаль гектарны ўчастак — парніковая гаспадарка, якой кіруе Елізавета Іванаўна Чулкова. Тут закрыты грунт — 1600 рам і дзве цяпліцы. З рам даўно зняты цяжкія саламяныя маты. Радуецца вясне і сонцу маладая расада капуст, цыбулі, агуркоў. Ужо ў пачатку мая з цяпліц у парнікі высаджана моцная, здаровая расада памідораў, якая потым паступіла на гароды калгасаў і саўгасаў.

Але гароднікі не толькі выводзяць расаду. Яны распрацоўваюць новыя прыёмы яе аграэхнікі, каб атрымаць больш ранні ўраджай, выводзяць новыя

гатункі, паляпшаюць старыя, вынаходзяць замяняльнікі гною для парнікоў. За апошнія гады тут выведзена восем новых форм гародніны і палепшана 9 гатункаў. Капусту «Юбілейную 29», акрамя БССР, дзе яна رایанава на 20 прац., вырошчваюць калгасы Украіны.

Станцыя перадала калгасам звыш шасці тон насення гародніны. Распрацаваныя ёю прыёмы аграэхнікі ўжо ўвайшлі ў абавязковыя правілы вырошчвання гародніны ў нашай рэспубліцы.

Ёсць тут і свая «поліклініка» — участак па ахове раслін. Яго ўзначальвае Аляксандра Іванаўна Кустава. На ўчастку вывучаюцца захворванні і шкоднікі садавіны і гародніны. Для вывучэння ўзяты аб'екты, якія найбольш пашкоджваюцца. Доследы вядуцца, у прыватнасці, па сівой гнілі костачкавых, па раку яблыні, па слізистаму бактэрыёзу капусты, па белае плямістасці памідораў, па павуціністому клешчыку агуркоў і г. д.

У лабараторыі і ў полі вывучаюцца новыя метады барацьбы з хваробамі і шкоднікамі. Доследы ставяцца таксама ў калгасах і саўгасах, за што станцыя вельмі ўдзячны садаводы і гароднікі рэспублікі.

На станцыі сабрана шмат розных парод і гатункаў плодовых дрэў. Над імі вядуцца розныя эксперыментальныя работы з дапамогай прышчэпак, апылкавання, выводзяцца новыя гатункі вішань, яблынь, груш, сліў.

Аддзелам пладаводства загадвае Аляксандра Георгіеўна Душчынская — смелы даследчык і эксперыментатар. Супрацоўнікамі гэтага аддзела (Э. Сябаравай, А. Валужнёвым, А. Душчынскай і іншымі) выведзены 34 новыя гатункі плодовых і 14 гатункаў ягадных культур. Толькі па яблынях выведзена дзесяць новых гатункаў — зімовых, асенніх і летніх. Яны адметны тым, што плады іх захоўваюцца да новага ўраджаю («Мінскі», «Азімы»). Кожная яблыня гатунку «Беларускі сіноп» дае па 80 кг плоду. Пладаводы распрацавалі шэсць гатункаў грушы рознага тэрміну паспяван-

Выпускніца Беларускай сельскагаспадарчай Акадэміі, Герой Соцыялістычнай Працы Тамара Шкурко праходзіць перадад-пломную практыку на Мінскай плода-гародніннай станцыі. На здымку: Т. Шкурко за выбаркай расады новага гатунку баклажан.

ня («Бэра», «Беларускі бергамот», «Лошницкая» і інш.). Выведзены новыя дзе-вяць гатункаў чарэшань, шэсць гатункаў сліў. Усе яны пашыраны па рэспубліцы і заслужылі агульнае прызнанне.

Работа станцыі працягваецца на 17 дзяржплодагадавальніках рэспублікі, у 25 калгасных вытворча-доследных са-дах.

Калгасы і саўгасы рэспублікі атрыма-лі ад станцыі больш 200 тысяч саджан-цаў фруктовых дрэў, больш аднаго мільёна каліў ягадніку, каля 400 тысяч чаранкоў плодовых культур.

Навукова-даследчая работа калекты-ву навуковых супрацоўнікаў публікуецца ў перыядычным друку, у справаздачах і дакладах Доследнай станцыі. Яна дапа-магае ўздому гародніцтва і пладавод-ства, развіццю новых форм соцыялі-стычнай гаспадаркі.

У гэтым годзе станцыя ставіць перад сабой задачу — павялічыць вытворчасць і водпуск плодовых саджанцаў, ягадні-ку, расады; пашырыць сетку плодовых і вінаградных гадавальнікаў, дапамагчы калгасам у далейшым развіцці гарод-ніцтва, укараніць найбольш эфектыўныя метады барацьбы са шкоднікамі і за-хворваннямі плодовых і гародных куль-тур. Важнае пытанне стаіць перад калек-тывам станцыі — вывучыць глыбокую безадвальную апрацоўку глебы па ме-таду Мальцева.

Беларуская плодагароднінная дослед-ная станцыя два гады запар з'яўляецца ўдзельнікам Усесаюзнай сельскагаспа-дарчай выстаўкі, узнагароджана дыпло-мам другой ступені.

Яўгенія КАЗАЧОНАК

Кіяскёр Тацяна Малько

НЯДАЎНА ў Маладзечна на вакзале мне давялося чакаць прыгарадны поезд. Дзень быў пахмурны, го-рад ахутаўся сівай смугой.

У такое надвор'е нікому не хацела-ся выходзіць з залы чакання. Зручна размясціўшыся на лаўках, пасажыры дзяліліся навінамі і ўражаннямі, чыталі газеты, часопісы. Словам, кожны быў заняты. У зале стаяла лёгкае гудзенне ад мноства галасоў.

Раптам у зале, ля цэнтральнага ўваходу, пачуўся дружны смех. Паса-жыры міжволі азірнуліся. Некаторыя з цікаўнасці падняліся.

— Пойдзем паглядзім, што такое, — прапанаваў мне сусед.

Малюнак сапраўды быў цікавы. Ка-ля кіёска «Саюздруку» стоіліся па-сажыры. Кожны па-свойму выказваў захапленне. Людзі ўсё падыходзілі.

— Хоціць смяяцца! Папросім дзяў-чыну, каб яшчэ прачытала што-небудзь пацешнае, — суняў агульнае ажыў-ленне салідны мужчына, прабуючы праціснуцца бліжэй.

У момант стала ціха. З кіёска пачуў-ся меладычны дзявочы голас:

— Калі цікава, прачытаю яшчэ адзін вершаваны фельетон беларускага пісьменніка Кандрата Крапівы.

— Калі ласка, просім!

Пад скляпеннем вакзала паплыў звонкі голас:

«Калі ў краме ёсць нястача,
Дык «усушка» там, няйначай,
Ці «утруска», ці мо' «мышы», —
Так заўсёды ў актах пішучь».

— Трапна сказана, — абменьваюц-ца шэптам слухачы.

А голас усё ўзмацняецца. І ўжо пад агульны смех даносяцца з'едлівыя рад-кі фельетона, як «...у закупшчыка Ан-тося вунь жалеза «увасхлося»... «у загадчыцы Антолі мышы з'елі скрыню солі», аказалася-ж, што «...двухногія з рукамі тыя «мышы» з «пацукамі»!

Той самы пасажыр, які старанна пра-ціскаўся бліжэй, напросіў кнігу тво-раў Кандрата Крапівы і, пагартанушы яе, заплаціў грошы.

— І мне, калі ласка, такую-ж кнігу дайце, — просіць малады бялявы хло-пец. — Сам я, праўда, здалёк, з-пад Владзіміра. Хоць беларускай мовы не чуў, але як вы чыталі — усё зразу-меў.

Разгарнуўшы набытую кнігу, мала-ды чалавек піша на тытульным лісце: «Куплена на станцыі Маладзечна (Бе-ларусь)...» Прабегшы вачыма напіса-нае, хлопец запытальна глянуў на кіяскёра і нерашуча спытаў: «А ці можна, калі не сакрэт, запісаць тут ваша імя, дзяўчына? Для добрай памя-ці. Разумеете?».

Калі ў пакупніка такая просьба, ча-

му-ж не адказаць. Завуць кіяскёра Тацянай Малько.

...А пасажыры ўсё падыходзяць. У кожнага свае густы. Адным патрэбна свежая газета, другім часопіс, трэція прыглядаюцца да акуратна расстаўле-ных на паліцы кніг, брашур, чацвёр-тыя — да фатаграфій любімых артыс-таў. І ні аднаго кіяскёра не абміне ўвагай. Абавязкова спытае, чым чала-век цікавіцца, параіць, што лепш ку-піць з навінак па розных галінах ве-даў.

Выбар літаратуры тут рознастайны, з улікам пошты і прапаноў. Тацяна Малько ўжо трэці год працуе кіяскёрам і добра вывучыла густы пасажыраў.

У адрас «Маладзечна, вакзал, кіёск «Саюздруку» амаль штодзённа прыхо-дзяць пісьмы. Тацяне Малько пішучь з Мінска, Калінінграда, Вільнюса, Сма-ленска і многіх іншых куткоў краіны.

Вось што піша Нікалай С-й: «Памя-таю, як вы чыталі нам у вакзале каз-кі і вершы. Весела было тады чакаць поезда. Добрыя вы парэкамендавалі кнігі і паштоўкі. Хутка мне давядзец-ца зноў пабываць у Маладзечна. Па-прашу вас, Таня: калі будучь у прода-жы новыя паштоўкі артыстаў, а такса-ма цікавае для чытання, то пакіньце для мяне».

А вось аб чым просіць Архіп Пры-гулевіч з горада Піонэрска Калінінград-скай вобласці: «Шматнаважаная Таня! Я вельмі ўдзячны за вашы клопаты. Лі-таратуру падабралі вы мне вельмі каштоўную, за што вельмі дзякуй. Калі вам не цяжка, то напішыце, што ёсць у вас з навінак».

У Маладзечна пабываў аграном калгаса імя Леніна Дунілавіцкага раё-на Нікалай Астаповіч. У станцыйным кіёску ён набыў кнігі і брашур па агра-і зоатэхніцы, пра вопыт перада-вікоў ільнаводства і жывёлагадоўлі. Паміж кіяскёрам і аграномам устана-вілася перапіска. Аб усіх кніжных на-вінках Тацяна Малько паведамляе ў калгас, а адтуль ужо пры зручным выпадку спяшаюць набыць патрэбную літаратуру.

— Шкада, што «Саюздруку» не далі магчымасці высялаць заказчыкам лі-таратуру поштай. А колькі прыходзіць пісем з такой просьбай! — гаворыць кіяскёр.

Яшчэ нядаўна Тацяна Малько мары-ла атрымаць медыцынскую адукацыю. Але здарылася так, што пасля сямігод-кі ёй давялося часова працаваць у кіёску. Горача палюбіла яна работу з кнігай, з чытачамі і расставацца з ёй ужо не хоча.

— Скончу вячэрнюю сярэднюю школу і паступлю ў інстытут. Хачу атрымаць спецыяльнасць бібліятэка-ра, — гаворыць яна.

Што-ж, спецыяльнасць высокарод-ная.

А. ЖЫХАРАЎ

Сёстры Сыса (злева направа):
Серафіма, Ганна, Мар'я, Вольга.

У Альшанах—вялікім палескім сяле—добра яшчэ памятаюць той час, калі людзі самі ткалі палатно і шылі з яго адзенне, лячыліся ў знахароў-шантуноў, вучылі дзяцей няхітрай справе пастушкоў.

Асабліва добра памятае гэта Іван Іосіфавіч Сыса. Яму не раз даводзілася з пілой на плячах цягацца па акрузе. Паўтара гектара зямлі і крыху забалочанага лугу дазвалялі так-сяк дацягваць да вясны. Але дзеці (усе—дзяўчынкі) былі дрэннымі памочнікамі ў гаспадарцы, ім самім патрэбна было то адно, то другое...

І хто ведае, як глыбока загнала-б яго галеча, калі-б савецкія людзі не працягнулі руку дапамогі сваім беларускім братам. Ад старога, цяжкага жыцця не засталося ў Палессі і следу.

Выраслі дзеці... Вырас і ўздужаў калгас у Альшанах. Цяпер тут столькі гаспадарчых будынкаў, столькі жывёлы, колькі і не снілася ні аднаму багатаму пану ў тутэйшым кутку. У сяле працуе школа-дзясяцігодка, ёсць медпункт, Дом культуры, вялікі магазін. Будуюцца дзве новыя вуліцы з выгуднымі і светлымі дамамі, куды перабяруцца калгаснікі з аддаленых хат. Ёсць у калгасе і свая інтэлігенцыя: настаўнікі, зоатэхнікі, аграномы. Летнімі канікуламі прыязджаюць сюды студэнты—былыя выпускнікі Альшанскай школы. Якім шчасцем свецяцца тады твары

іх бацькоў—альшанскіх калгаснікаў!

Не крыўдуе на сваіх пасцярых дочак і Іван Іосіфавіч. Двое ўжо выйшлі за муж, выхоўваюць дзяцей—яго ўнукаў (таксама важная справа!), а яшчэ чатыры—Серафіма, Мар'я, Вольга і Ганна—сталі добрымі жывёлаводамі і так палюбілі сваю справу, што ні на якую іншую не прамыняюць. І ў калгасе ім за гэта пашана, і ад Радзімы вялікая падзяка. Не паспела вярнуцца Серафіма з падмаскоўнага дома адпачынку, куды ездзіла разам з лепшымі калгаснікамі раёна, як Мар'ю ў Брэст на абласную нараду маладых пастухоў выклікаюць: няхай, моў, даярка пастухам раскажа, як трэба кароў павесіць, каб яны больш малака давалі.

— Нарасхват мае дочкі!—гаворыць Іван Іосіфавіч, ха-

ваючы за ўсмешкай вялікі і шчыры бацькоўскі гонар. Але гэта яму дрэнна ўдаецца, таму ён, нібы просячы прабачыць, дадае:—Не ведаю, праўда, чаму Маня пастухоў з усёй вобласці навучыць? Яшчэ маладая даярка, самой трэба вучыцца...

— Навучыцца, — заступаецца за дачку Наталля Сцяпанавіч.

— Яна ў нас баявая, комсамолка. Глядзі, хутка Серафіму за пояс заткне.

— Што-ж, я буду рада. Няхай паспрабуе,—заўважыла Серафіма, слухаючы размову.—Хто-хто, а яна ведае, што гэта не так проста.

І сапраўды. Маладая даярка Серафіма Сыса, з года ў год павялічваючы надоі, па выніках першай паловы бягучага года перагнала перадавую даярку свайго раёна Соф'ю Машлякевіч і займала ў зводцы аб надоях другое

месца пасля лепшай даяркі рэспублікі Лідзіі Асіюк. На 1 мая яна надала ўжо больш як па 2 300 кг малака ад кожнай каровы. Стараюцца не адставаць ад Серафімы і яе сёстры—даяркі Мар'я і Вольга. Першая да гэтага часу надала па 1 881 кг малака, другая — 1 457.

— У іх уся сям'я спаборнічае, — гавораць аб Сысах калгаснікі.

Яшчэ нядаўна Серафіма лічыла сваёй саперніцай Аляксандру Ярмоліч—даярку са свайго калгаса, а тут раптам сястра выклікала на спаборніцтва. Таго і глядзі, абгоніць. Серафіма, вядома, пасмейваецца: што-ж—абганяй. Няхай наш калгас будзе багаты на добрых даярак, няхай мы зоймем першае месца ў раёне! Хіба гэта дрэнна? Ну, а трэцяя, Вольга, таксама не адстае. Ганна, самая малодшая, цялятніцай працуе і таксама стараецца не адставаць. Акуратная работніца. Цяляты ў яе, як лялькі...

Вось гэта спаборніцтва!

* * *

Пачалося яно год сем таму назад.

Зараз у калгасе імя Молатава 1.100 галоў буйнай рагатай жывёлы, з якой 368 кароў. Летась калгас меў 708 тысяч рублёў прыбытку.

Інакш выглядалі грамадскі статак і прыбыткі сем год назад. Але найгорш было з кадрамі. Не хапала даярак. Калгасніцы неахвотна ішлі на ферму.

Аднойчы загадчык фермы камуніст Сцяпан Васільевіч Мазоль звярнуўся да Серафімы Сыса:

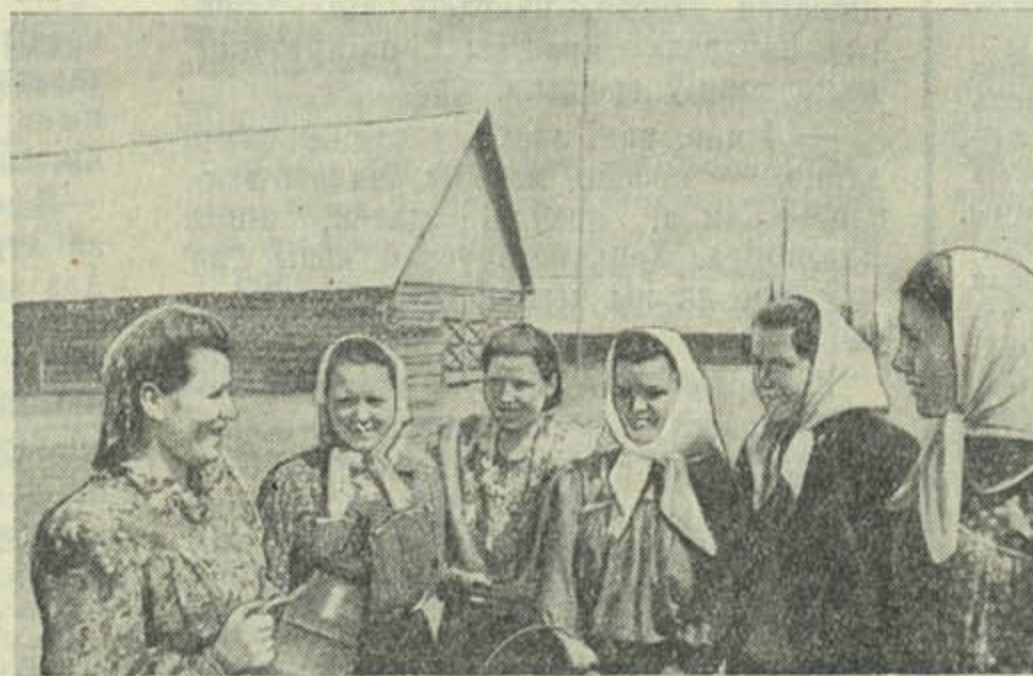
— Выручай! Каровы стаяць, а даіць няма каму.

— Ой, што ты, не спраўлюся! Гэта-ж не дома з адною каровай...

— Хто-ж тады справіцца?

Серафіма згадзілася, зразумеўшы слова «выручай», як пачэсны абавязак, і пачала працаваць, не пакладаючы рук.

Серафіма завяла на ферме строгі парадак. Пасля ранішняга даення даяркі прыбіраюць станкі і чысцяць жывёлу. Кормяць кароў з улікам вагі і прадукцыйнасці. Асабліва ўзбагачаюць ра-

Серафіма Сыса (крайняя злева) гутарыць з маладымі цялятніцамі.

Ганна працуе цялятніцай. А гэта — самы непаслухмяны з яе гадунцоў.

цыёны ў зімовы час: сытая карова лёгка пераносіць нізкія тэмпературы і не збаўляе малака.

Сур'ёзнасць, з якой Серафіма ўзялася за справу, забяспечыла поспех. Раней «нікуды не вартыя» па агульнай думцы каровы пачалі даваць усё больш малака. Пасля стойлавага перыяду яны вышлі на пашу, як нехта правільна заўважыў, «вясёлымі». Да маладой даяркі пайшлі за парадзі.

Сёстры жывуць вельмі дружна. Ледзь што — адна бяжыць да другой за дапамогай.

У першы-ж дзень выхаду на пашу да Серафімы прыбегла ўсхваляваная Вольга:

— Зусім малака не даюць. Нібы козы... А як твая «Букашка»? (Самая высокаўдойная карова, на якую сёстры заўсёды арыентуюцца).

— Семнаццаць літраў.

— Таксама малавата. Што-ж гэта такое?

Серафіма толькі паціснула плячыма. Васіль Філіпавіч Ярмоліч, пастух, супакой дзяўчат:

— Не хвалюйцеся! Каровы прышлі на новае месца. Ім, як і чалавеку, трэба супакойца, агледзецца.

— Праўда? Ну, пабягу да Мані, даведаюся, як у яе справы.

Серафіма і Мар'я абавязаліся надаць сёлета па 3 500 літраў малака ад каровы.

Ваня Ярмоліч — строгі ўчотчык. Але сёння дазволіў сабе ўсміхнуцца: Вольга яўна наганяе сястрыц.

Фото В. Лупейкі (Фотахроніка БелТА)

Слова ў Сысаў вернае. Яны ніколі не падводзілі калгас. У Серафімы ўжо вялікі вопыт раздою кароў. Мар'я, хоць і меншая па ўзросту, а не ўступае сястры па ўважлівых адносінах да справы.

...Раніцай, калі падфарбаваны ружовым святлом туман яшчэ вісіць над вёскай, з дома выходзяць усе чатыры сястры. Прыходзяць дамоў таксама разам, калі жывёла накормлена, стаіць у сухім стойле.

Але спаць яшчэ рана...

Маці, Наталля Сцяпанаўна, скардзіцца знаёмым:

— Хоць-бы адпачылі. Цэлы-ж дзень у аборах сядзяць! Няхай ужо я раней спіны не разгінала, нічога за работай не бачыла. А ў іх-жа клуб пад бокам: танцы, канцэрты. Эх, вярнуць-бы маладосць!..

Сёстры спяваюць у калгасным хоры. І ў танцах адны з першых. А калі ўвечары збіруцца дзяўчаты, то і песень і жартаў, патаемных размоў хоць адбаўляй.

— Вяселлі восенню будзем гуляць... Серафіма, якія ў цябе планы?..

Тут дзяўчаты пераходзяць на шэпт. Але вось зноў даносіцца звонкая мова:

— Дзяўчаты, яны-ж багатыя нявесты...

— У іх больш чатырох тысяч працадзён...

— Куды нам! Яны ўжо швейныя машыны купілі... Шыць будуць...

Зноў шэпт. Апошнія словы тонуць у вясёлым дзявоцым смеху.

Мар'я Сыса — сур'ёзная саперніца сваёй старэйшай сястры Серафімы.

...Хіба заўважыш тут, што пачалі бляднець зоркі, што час адпачываць перад новым гарачым калгасным днём...

* * *

Па раз'езджанай дарозе, што звязвае Альшаны з Давыд-Гарадком, зранку да вечара шнуруюць грузавікі, выносілівыя «газікі», матацыклы. Хіба так выглядала дарога, калі Іван Сыса цягнуўся па ёй на заробаткі ў чужыя вёскі і мястэчкі?

Цяпер дарога вядзе ў вялікі і радасны свет, напоўнены стукам сякер, піскам піл, грукатам матараў, шумам шчаслівага працоўнага жыцця. Яна шырока раскрыта перад яго дачкамі...

В. КІРАСНАЎ.

Давыд-Гарадоцкі раён, Брэсцкая вобласць.

З рэдакцыйнай пошты

ВЯЛІКАЯ ДРУЖБА

МНЕ, як і многім маім сяброўкам, выпала шчасце вучыцца ў Савецкім Саюзе. Раней я пра гэта магла толькі марыць, толькі зайздросціць тым, хто там ужо вучыцца. Але мы жывем у такі час, калі мары ператвараюцца ў рэальнасць. І вось стала магчымым і мне паехаць вучыцца ў Савецкую краіну.

Скончыўшы сярэдняю школу, мы паехалі ў Варшаву здаваць экзамены. Пасля экзаменаў сталі чакаць дня ад'езду з роднай краіны...

... Канец жніўня 1952 года. Варшава. Вакзал. Апошнія развітанні...

Раніцай мы пераехалі граніцу. Цяжка апісаць пачуцці, якія нас ахапілі ў Маскве. Усё было як у сне.

У Мінск я прыехала 9 верасня. Мяне вельмі добра сустрэлі, пасялілі ў інтэрнат са студэнткамі літаратурнага факультэта. Мы адразу здружыліся. Пачуццё дружбы мацнела на працягу чатырох год.

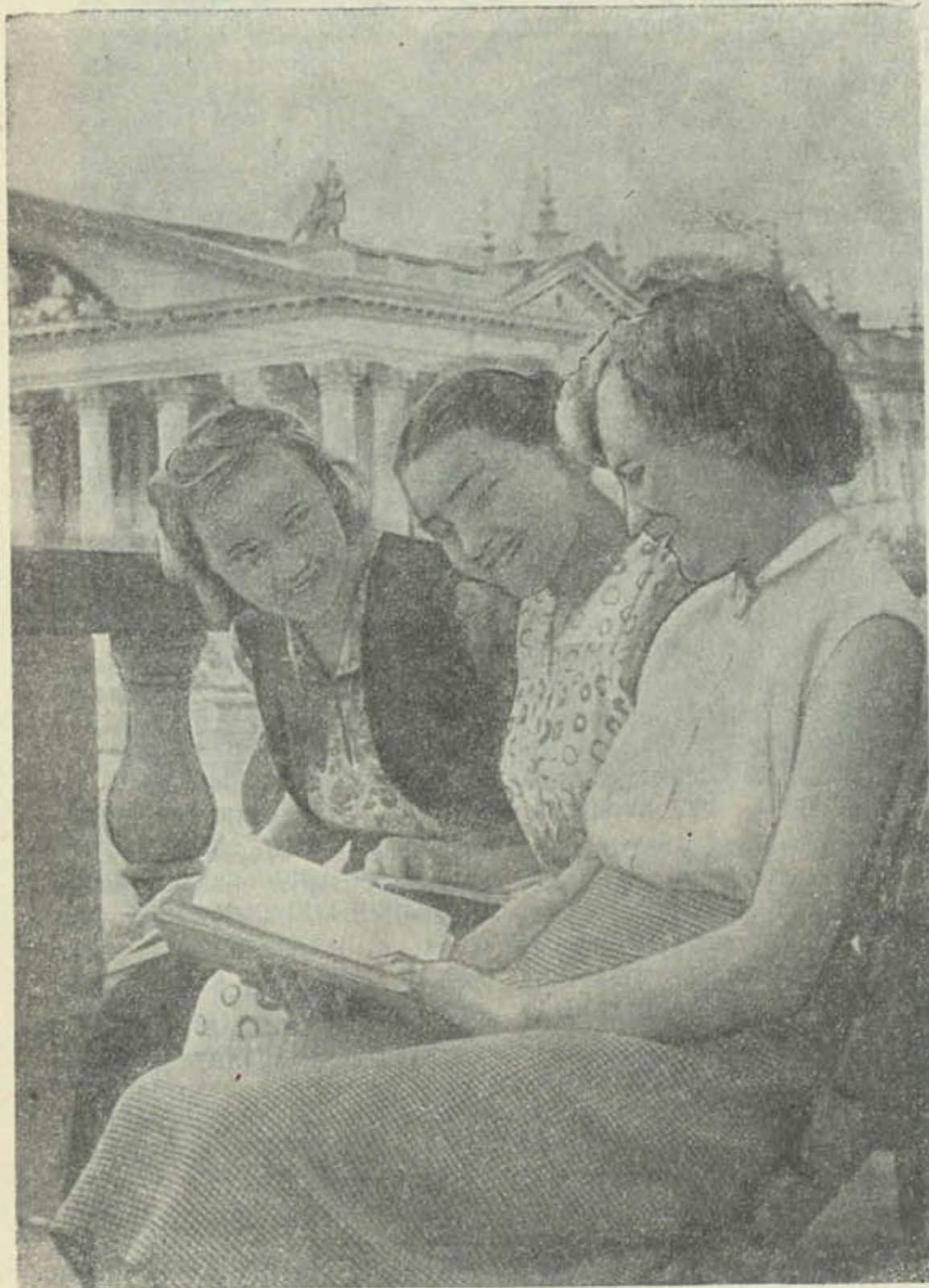
Калі мы скончым інстытут і раз'едземся ў розныя бакі, захаваем яго на ўсё жыццё.

Спачатку я сумавала па доме. Але са мною былі сябры, з якімі не засумуеш. Савецкі Саюз — другая мая радзіма, а студэнцкі калектыў — другая мая сям'я.

Нарадзілася я ў раённым цэнтры Бельск-Падляскі Беластоцкай вобласці. Хоць гэта і невялікі горад (звыш 10 тысяч насельніцтва), затое прыгожы. Увесь у зеляніне. Шмат сквераў, паркаў. Я вельмі яго люблю, бо там прайшло маё дзяцінства, там я скончыла сярэдняю школу. У летнія канікулы (мы ездзім дамоў толькі раз у год) стараюся заехаць у свой Бельск хоць-бы на тыдзень. Там жывуць мае бацькі, настаўнікі, сябры.

У мяне шмат сяброў і ў Мінску. Мы заўсёды ходзім разам на заняткі, у кіно, у тэатр, на вечары.

У нашым пакоі пяць чалавек. Жывем дружна, весела. Разам рыхтуемся да заняткаў, да экзаменаў.

Ліда Базылюк (уперадзе) з выпускніцамі-аднакурснікамі Галінай Крупновай і Кларай Казінцавай.

Фото П. Нікіціна.

Прывітанне з Беластока

НЕ ДЗІВІЦЕСЯ, што я, малапісьменная жанчына, надумалася напісаць у Ваш часопіс. Падзеі, якія за апошні час адбыліся ў маім жыцці, прынеслі мне столькі радасці, што хочацца падзяліцца ёю не толькі са сваёй сям'ёй, але з усімі сябрамі.

Пачалося з таго, што мне, многадзетнай маці з Беластока, давялося пабываць на першамайскім свяце ў Маскве. За сваё жыццё я шмат добрага чула пра Маскву, але тое, што ўбачыла на ўласныя вочы, перавысіла ўсе спадзяванні. І Крэмль, і універсітэт, і метро, і вуліцы, і паркі — якія яны цудоўныя! Але найбольш мне спадабалася гасціннасць масквічоў. Яны прымалі нас, як самых дарагіх сяброў, раскрывалі перад намі ўсе цуды свайго горада, усё багацце сваіх сэрцаў. А сэрца сябра бліжэй і даражэй за ўсё.

Чаму я пішу ў Ваш беларускі часопіс? А таму, што з Беларуссю маю шмат супольнага.

З Масквы я завітала ў Гродна да свайго брата. Не была тут з 1945 года і шмат дзівілася радасным пераменам. Якім прыгожым стаў горад! Колькі ў ім новых будынкаў, а колькі яшчэ будуюцца! І ўсё гэта сваімі рукамі зрабілі савецкія людзі.

Толькі дзякуючы сяброўкам я здолела добра авалодаць рускай і беларускай мовамі. Спачатку я многіх рускіх слоў не разумела, няправільна будавала сказы, што выклікала дружны смех. Аднойчы група студэнтаў стаяла ў калідоры супроць пакоя № 20. Сяброўка сказала: «Я сёння нумар «адкалола» ў дваццатым пакоі». А я кажу: «Як гэта ты адкалола, калі ён на дзвярах напісаны?» Усе шчыра смяяліся, а потым растлумачылі маю памылку.

Студэнты пазнаёмілі мяне бліжэй з Беларуссю.

Едучы ў Мінск, я думала, што гэта непрыгожы, невялікі горад. І як здзівілася, калі перад маімі вачыма паўстаў такі прыгажун! Кожны раз, калі я прыязджаю сюды пасля летніх канікул, знаходжу тут вялікія змены. На маіх вачах Мінск вырас проста надзіва. Я задаволена, што мне давялося тут вучыцца.

За чатыры гады я пабывала ў Маскве, Ленінградзе, Рызе, Вільнюсе. І ўсюды сустракала зычлівасць, гасціннасць.

А як прыемна было сустрэцца з савецкімі сябрамі на V Сусветным фестывалі моладзі і студэнтаў, паказаць ім нашу Варшаву, расказаць аб нашым жыцці. Я ганарылася хорам Цітовіча, калі ён выступаў у Палацы культуры і навукі. Я гаварыла: «Гэта наш хор».

Як хутка праляцеў час! Здаецца, толькі што прыехала і ўжо трэба ад'язджаць. Чатыры гады вучэння ў Савецкім Саюзе многае мне далі. Я ўжо канчаю педінстытут і паеду дамоў у Польшчу. Там я буду вучыць дзяцей новаму жыццю, весці іх па шляху да лепшай, светлай будучыні.

Цяжка будзе расставіцца з сябрамі, але светлыя ўспаміны аб іх застануцца на ўсё жыццё.

Няхай расце і мацнее дружба паміж нашымі народамі!

Лідзія БАЗЫЛЮК,

выпускніца педінстытута імя Горкага.

Кватэра ў брата добрая: два вялікія пакоі з кухняй і ўсе выгоды. Паглядзела, як ён жыве, і расплакалася. Такія ўжо мы жанчыны: і ў радасці слёз не стрываем.

Брат мой скончыў рачны тэхнікум у Кіеве. Зараз на добрай рабоце. Прыпомнілі з ім усё: і як малыя былі, і як часам саромеліся прызнацца, што бацька наш чорнарабочы, і як хацелася нам пазнаць граматы. Слухала я брата і думала, што нам, жыхарам новай Польшчы, многаму добраму можна павучыцца ў савецкіх сяброў.

У нас таксама шмат новага. Скажу пра сваю сям'ю. Адзінаццаць дзяцей выхаваць — нялёгкая справа. Але нам дапамагае народная ўлада. Усе мае дзеці вучацца, а старэйшы сын — афіцэр польскай арміі.

І ў нас, у Польшчы, ідзе вельмі вялікае будаўніцтва, жыццё з кожным днём прыгажэе.

Прыязджайце да нас у госці, дарагія нашы сябры!

Ядвіга ФАЛЬКОУСКАЯ

ГАСПАДАРКА ІДЗЕ ЎГАРУ

НЯДАЎНА мы разгаварыліся з выпускніцамі дзесятага класа аб выбары прафесіі, аб тым, як важна прыносіць карысць сваёй дзяржаве. Адна з дзяўчат заявіла, што для яе дзіўна, як гэта жанчыны працуюць старшынямі калгасаў, бяруцца за такую цяжкую справу...

Што можна было адказаць на гэта дзяўчыне, якая яшчэ не пачынала самастойна жыць? Я растлумачыла, што ўсякая работа цяжкая, калі яе не ведаеш. А калі работу ведаеш і яна табе падабаецца, то цяжасцей становіцца ў сто разоў менш.

І я расказала дзяўчатам пра сваю практыку.

У 1953 годзе калгаснікі арцелі імя Дзімітрава выбралі мяне старшыняй. Набліжалася вясна, а ў нас не хапала інвентару, вупражы для коней, працоўная дысцыпліна кульгала. Што было рабіць? Прышлося ўзяцца за справу. Досвіткам пачынала свой працоўны дзень. Ішла да людзей, раілася, набіралася вопыту. Вучылася і кіравала.

У канцы першага-ж года ўбачыла, што старалася не дарэмна. Агульны прыбытак калгаса ўзняўся больш як у сем раз: са 120 да 880 тысяч рублёў. Значна павялічылася вага працадзя. Але патрэбы нашы былі яшчэ вялікія. Людзі па-ранейшаму недаверліва глядзелі на свайго старшыню: «Што, моў, з бабы возьмеш? Пайграе з намі, як артыстка, ды паедзе!» А былі размовы і проста ў вочы: «Ведаем мы вас, прыезджых!» Ды што ўтойваць: падобныя словы можна яшчэ і зараз пачуць. Усім не дагодзіш!

У той час многія члены арцелі не выпрацавалі належнай колькасці працадзён, а паасобныя зусім не выходзілі на работу і толькі лічыліся ў калгасе. Трэба было неяк узнімаць працоўную дысцыпліну. І праўленне вырашыла — абавязкова наведваць калгаснікаў, якія не выходзяць на работу, пагутарыць з імі, паглядзець, як жывуць.

Зайшла я да Мар'і Радзюк і пытаю:

— Чаму на работу не выходзіце?

А яна:

— Дваццаць працадзён ёсць і хопіць...

— Як жыць будзеце?

— А гэта справа не ваша!..

— У вас-жа чацвёрта дзяцей... Мужа няма...

— Не пайду і ўсё! — адрэзала Мар'я.

І так прыкра мне стала, што я пакінула хату.

Малапісьменнай адсталай жанчыне нехта нагаварыў, быццам працадні, калі і будуць аплачваць, то не так як трэба... Яна паверыла і перастала хадзіць на работу.

Я. Кіслухіна

Мар'я Радзюк дажылася да таго, што ўжо не ў стане была засеяць свой прысядзібны ўчастак. І палову яго здавала суседу-аднаасобніку.

«Як-жа так, — думала я, — была батрачка, якую пры панах нават па імені не называлі, і сучпроць калгаса?»

Яшчэ некалькі раз сустрэлася з Мар'яй. Калгас дапамог ёй пасеяць гарод, набыць карову. І Мар'я перамянілася. Цяпер яна — перадавая калгасніца. За свае працадні можа пражыць у дастатку.

У 1955 годзе прыбытак нашай арцелі склаў 2 мільёны 780 тысяч рублёў. Толькі грашмыма калгаснікі атрымалі па пяць рублёў на працадзень. Калі два-тры гады назад людзі пакідалі калгас, шукаючы на старане гатовага шчасця, то цяпер ідуць назад у родныя месцы. Нядаўна ў Вялікую Слабоду вярнулася сям'я Напorkі. Прыехалі з далёкага падарожжа Вольга Халявіна, Вера Яцук.

Характэрна, што цяпер і моладзь пасля дзесяцігодкі асядае ў родным калгасе. Летась, напрыклад, з 25 выпускнікоў мясцовай сярэдняй школы пяцёра паступілі ў інстытуты. Астатнія пайшлі працаваць у паляводчыя брыгады, сталі даяркамі, свінаркамі, цялятнікамі. Комсамолка Лілія Карп за год ужо вырастала трыццаць цялят. Мар'я Карп стала

ільнаводкай. Вера Скок паспяхова кіруе звяном па вырошчванню кукурузы. Лена Сілко ўжо другі год збірае высокія ўраджаі цукровых буракоў.

Калі раней людзі не стараліся выпрацаваць мінімуму працадзён, то цяпер цяжка знайсці калгасніка, які-б не меў за год 200 працадзён. Нядаўна многія атрымалі прэміі за леташні ўраджай. Майстар высокіх ураджаяў лёну брыгадзір Бабарыка атрымаў 10 500 рублёў, брыгадзір Трыбуць — 10 000 руб., звеннявая Лілія Яцук — 8 000 руб., Вера Карп — 6 600 руб., В. Хілімон — 7 800 рублёў.

Многае перамянілася ў нашым калгасе пасля гістарычных рашэнняў XX з'езду партыі. Штомесячнае авансаванне выклікала новую хвалю працоўнага ўздому, прыкметна адбілася на ўмацаванні працоўнай дысцыпліны. Лягчэй стала працаваць з людзьмі. Цяпер ужо брыгадзірам не трэба хадзіць пад вокны ды прасіць, каб выходзілі ў поле.

Доўгі час былі ў нас нелады з прысядзібнымі ўчасткамі. У калгасе некалькі сёл і ў кожным розныя ўчасткі. У Тарасавічах, напрыклад, большасць калгаснікаў мела ўчасткі звыш 30 сотак, а ў многіх не было і 25. У каго быў меншы агарод, той гаварыў: «А чым я горшы? Чаму ў мяне 25, а ў суседа 60?» Прымаючы новы Статут, калгаснікі ўстанавілі прысядзібныя ўчасткі размерам не больш 31 соткі. Гэта дазволіла лепш выкарыстаць зямлю.

Многае іншае прадугледзелі калгаснікі ў новым Статуте. Так, пажылыя члены арцелі, якія прапрацавалі не менш дзесяці год, маюць права на трыццаць дадатковых працадзён.

Цяжка перадаць усю складанасць работы старшыні. Але калі ён любіць і ведае справу — цяжкасці адступаюць.

Працую старшыняй вось ужо чацвёрты год пры дзейнай дапамозе партыйнай арганізацыі, комсамола, беспартыйных актывістаў. І сакратар партыйнай арганізацыі Ляўковіч, і аграном Крэмінь, і наш лепшы брыгадзір Аляксандр Карп і многія іншыя таварышы дапамагаюць мне ў рабоце, правільна вырашаць задачы, пастаўленыя перад намі партыяй і ўрадам.

Яўгенія КІСЛУХІНА

старшыня калгаса імя Дзімітрава,
Мірскі раён,
Гродзенская вобласць.

КАХАННЕ

Расціслаў ІЮЛЬСКИ

Апавяданне

Малюнкi П. Карачэнцава

ПАНАДЗІЎСЯ ў наш сад салавей. Яшчэ толькі зоймецца зара, ён ужо сядзіць, нябачны ў белай кіпені кветак яблыні, заліваецца.

Вясна ў той год была ранняя і дружная. Яна прыйшла нечакана, як прыходзіць каханне да чалавека. Мне той парой ўжо мінула восемнаццаць. Дзесьці ззаду засталася дзяцінства, надыхла пара хваляванняў, вялікіх і моцных пачуццяў.

Бывала, з Васілём, нязменным спадарожнікам маіх дзіцячых забаў і свавольстваў, мы забіраліся ў адрыву на сена і марылі. У восемнаццаць год усё цудоўна, лёгка, а калі ў цябе ёсць сапраўдны сябра, то ў мару верыш усёй сілай сэрца. Васіль быў добрым сябрам. Я называў яго Васільком, таму што ў яго былі надзіва васільковага колеру вочы, даверлівыя, добрыя.

Не памятаю ўжо, у каторы раз нас будзіў салавей, але толькі аднойчы, прачнуўшыся, мы адчулі, што пасталелі, і ў сэрцах з'явілася новае, невядомае нам раней адчуванне. За што-б мы ні браліся ў гэты дзень, усё напамінала салаўя, яго песню.

Увечары мы вярталіся з поля стомленыя і маўклівыя. Над намі вісеў чысты цёмнасіні абрус неба і, нібы ва ўзнагароду за дзённую працу, свяціў бронзавы медаль месяца. Навокал стаяла такая цішыня, калі, здаецца, прыслухайся — і пачуеш уздыхі лугавога парасніку. І раптам ад вёскі данёсся дзявочы голас. З дзяцінства знаёмыя словы песні здаліся ўпершыню пачутымі і таму ўспрыямаліся з асаблівым значэннем:

«Что стоишь, качаясь,
Тонкая рябина,
Головой склоняясь
До самого тына?»

Я зірнуў на Васіля. Як ён змяніўся ў гэтую хвіліну! Ён зрабіў нейкі рэзкі рух уперад, нібы хацеў у адзін момант пераадолець адлегласць, што аддзяляла нас ад спявачкі, але тут-жа спыніўся і павольна, амаль нараспеў прамовіў:

— Наташа...

Я ўспомніў: дзён дзесяць назад на вёску вярнулася з горада дачка настаўніцы Наташа. Я бачыў яе два або тры разы, але тады яшчэ не разумеў, што гэтыя выпадковыя сустрэчы і былі прычынай новых, невядомых мне перажыванняў і што паміж песнямі салаўя на зорцы і дачкой настаўніцы непасрэдная сувязь. Усё гэта маланкай прамільгнула ў галаве, а затым я, як і Васілёк, трапіў ва ўладу дзявочай песні. Не дамаўляючыся, мы прыспешылі крокі і чым бліжэй падыходзілі да акаліцы, тым менш разумелі сутнасць сваіх учынкаў. Мы ішлі к дому настаўніцы. Вось мы і ля акна Наташы. Яна зусім побач; я чую яе дыханне, мне здаецца, нават адчуваю цеплыню яго. Словы песні мякка, нібы галубы з даху, злітаюць з яе вуснаў, а мелодыя льецца лёгка, вольна, нібы дзесьці ў грудзях у дзяўчыны бясконца крывіца гукаў.

Мы не спалі ў тую ноч. Перада мной стаяла дзяўчына з русай касой, з цёмнымі вачыма пад кашлатым крыллем павек і спявала. Васіль варочаўся з боку на бок, часам клаўся дагары і часта глыбока ўздыхаў.

Так пачалося наша каханне. Але ні я, ні Васіль не хацелі гласна прызнацца ў гэтым. Мы кахалі Наташу тым каханнем, якое бывае ў людзей толькі адзін раз у жыцці, бадай, толькі ў самым яго пачатку. Мы не маглі прыйсці да яе без кветак і гатовы былі выканаць любое яе жаданне, разумеючы яе з поўслова. Наша каханне было бескарыслівым; мы нічога не патрабавалі ўзамен, узнагароджваючы сябе тым, што былі кожны дзень побач з Наташай, бачылі яе вочы, адчувалі пры сустрэчы і развітанні цеплыню яе мяккай далоні. І яшчэ: яна кожны вечар спявала нам. Часам мы ціха падпівалі, але найчасцей моўчкі слухалі яе.

Вясна праяцела, як адзін дзень, ужо лета пайшло на спад, калі мне давалося ўпершыню застацца з Наташай з вока на вока. У гэты вечар яна была лепш, прыгажэй, чым ва ўсе дні знаёмства. Мы хадзілі па беразе ракі, потым доўга сядзелі пад старым вязам. Раптам Наташа ўзяла маю руку і сказала:

— Я такая шчаслівая, Коля! — І рэзка павярнуўшы да мяне твар, дадала: — Ты будзеш самым першым нашым сябрам.

Нават зараз, калі мінула ўжо шмат, шмат год, я не магу ўспомніць, што яна гаварыла потым. Ведаю толькі, гаварыла яна гарача, узрушана, але словы не даходзілі да маёй свядомасці, і толькі чамусьці ў вушах звінела, як у тую веснавую ноч, песня:

«Как бы мне, рябине,
К дубу перебраться?
Я б тогда не стала
Гнуться и качаться».

Словы то ўзнікалі дзесьці зусім блізка, то раптам аддаляліся кудысьці ўглыб, магчыма, у той самы лясок, што чарнеў на другім беразе ракі. Але вось я адчуў яе голас зусім побач, над самым вухам, ускочыў і пабег прэч, не разбіраючы дарогі, спатыкаючыся аб карэнні дрэў, а песня нібы праследавала мяне.

* * *

...Я паехаў у горад, працаваў на заводзе, а вольнай хвілінай успамінаў Наташу і Васіля. У іх нарадзілася дачка, і яе таксама назвалі Наташай. Я разумеў, што трэба пачынаць жыццё нанова, але ніяк не мог вызваліцца ад надзеі, што вось-вось адбудзецца нейкае цуда і ўсё будзе па-старому. У кожным пісьме Наташа і Васіль запрашалі мяне да сябе ў гошці, але я заўсёды знаходзіў зручную прычыну, каб адкласці паездку.

Мы не бачыліся шмат год і сустрэліся на другі дзень пасля пачатку вайны ў ваенкамаце. Мабыць, мая радасць была такой вялікай, што я некалькі хвілін не мог вымавіць ні слова, а ўсё глядзеў на Наташу, на Васіля. Яны былі ўсё такімі-ж, як і ў дні нашай маладосці, але ў вачах Наташы з'явілася новая іскра, якая рабіла яе погляд яшчэ цяплей, пяшчотней. Гэта, відавочна, быў агеньчык мацярынства. А як падобна была на яе дачка! Толькі, здаецца, губы і лоб бацькоўскія. Зрэшты, магчыма, мне так здалося.

Увечары, калі наш эшалон ужо быў сфарміраваны, мы адышлі крыху ад вакзала, уселіся, як у даўнія гады, на луж-

ку і заспывалі. Наташа-маленькая спала на каленях маці, усміхаючыся ва сне сваім ціхім і мірным прывідам. Я папрасіў Наташу праспяваць «Рабіну». Яна момант пільна глядзела на мяне, а затым, уздыхнуўшы, заспывала. Не ведаю, якая сіла мяне стрымала, толькі ўвесь час хацелася сказаць: «Я кахаю цябе, Наташа». Але я не зрабіў гэтага. Прагна, не саромячыся Васілька, я глядзеў у твар каханай.

Мы служылі з Васільком у разведцы і шмат зазналі гора, але, як і ў гады юнацтва, стараліся згладзіць цяжар вайны чыстымі і светлымі пачуццямі ўзаемнай прыхільнасці. Калі выпадала вольная гадзіна, мы прагна марылі пра тое, як будзем жыць пасля вайны.

Надышоў студзень, суровы, завейны. Мы вярталіся з глыбокай разведкі. Нас было трое: я, Васілёк і старшыня Малышаў. Уперадзе поўз Васіль, валочачы за сабой на плашч-палатцы паміраючага старшыню.

— Слухай, старшыня, — шаптаў Васіль, робячы кароткі прыпынак для адпачынку, — пратрымайся яшчэ... Яшчэ ноч, і мы выйдзем.

Малышаў у адказ пакутліва ўсміхаўся. Ён памёр пад раніцу, памёр ціха, без стогну, без слоў.

На кароткі час я забыўся ў трывожным сне, а калі прачнуўся, то ўбачыў, як Васіль фінскім нажом дзяўбе зямлю. Мёрзлая, яна не паддавалася ўдарам, але ён дзёўб яе і дзёўб. Я перамог бяссілле і, выцягнуўшы свой нож, таксама зрабіў некалькі ўдараў, але тут-жа ўпаў у забыцці. Я не ведаю, як Васіль пахаваў старшыню, што было пасля гэтага, колькі часу знаходзіўся ў непрытомнасці. Ачунаўшы, убачыў, што ляжу ў зямлянцы. У пячурцы патрэскаў агонь, і доўгі цень Васіля, што адкідваўся полымем, павольна хістаўся на сцяне, ламаючыся ля нізкай столі. Ён ціха напываў «Рабіну», і песня струменіла, як згублены ў дрымучым лесе ручай, — ціха, пашчотна. Я паспрабаваў устаць, але Васіль спыніў мяне:

— Ляжы... Тут небяспечна... Ляжы.

— Дзе мы, Васіль?

— Хутка дома будзем... Гэта цяпер мой клопат. Ты ляжы...

Ён перабінтаваў маю рану, потым паіў гарачай вадой, карміў размочаным сухаром і ўсё ўсміхаўся нечаму.

— А мая Наташа зараз, напэўна, спіць і ведаць не ведае, дзе бацька, — сказаў Васіль, відавочна, для таго, каб адцягнуць маю ўвагу. — Ведаеш, Колька, што прыпомнілася мне? — пасля кароткай паузы спытаў ён. — Не ведаеш? Ды я, мабыць, табе і не раскажы. Хочаш, раскажу?

Ён усеўся каля мяне і, закурыўшы самакрутку, пачаў:

— Тое было перад самай вайной. Марылі мы з Наташай у Маскву паехаць і нарэшце сабраліся. Былі ў тэатрах, музеях, дабраліся да зоопарка. Маленькая, як убачыла паўліна, так і закрычала: «Купі мне, татка, паўліна, ён такі прыгожы!». Ну што тут будзеш рабіць? Я ёй кажу, што ў нас няма дзе паўліна трымаць, а ў пакоі ён абломіць прыгожае пер'е і будзе непрыгожы... Яна ўсё сваё. Вядома — дзіця. Ледзь угаварыў. Пайшлі далей. Падыходзім, значыць, да бегемота. Тут Наташа як закрычыць: «Тата, татачка, купі бегемота, у яго няма пер'яў, ён іх не абломіць!». Усе вакол смяюцца, а мне хоць плач. Вось яно, што такое дзіця... Патрабавальная істота, далажу я табе...

Васіль змоўк і больш за ўвесь вечар не сказаў ні слова. Прайшлі ноч і яшчэ дзень. З надыходам змроку Васіль загадаў мне збірацца. Я ўстаў, але ногі не трымалі мяне.

— Пакінь мяне, Васілёк... Не дайсці мне, а табе трэба дабрацца: палкоўнік чакае...

— А ты?

— Я, быць можа, дачакаюся вас...

— Ідзі ты!.. — Васіль моцна вылаяўся.

Я яшчэ раз зрабіў намаганне крануцца з месца, але ледзь ступіў нагамі, як зноў паваліўся.

— А ну, Колька, хапай мяне за шыю!

Я падначаліўся яго загаду, але рукі дрэнна слухалі мяне. Тады Васіль зняў папругу, звязаў мае рукі, прасунуў галаву ў кальцо, якое пры гэтым утварылася, падхапіў мяне пад калені і выйшаў з зямлянкі.

Нам трэба было прайсці кілометраў шэсць па захопленай ворагам зямлі. Васіль ашчаджаў сілы і таму праз кожны прыкладна сто метраў рабіў прывал. Мы ўжо былі каля перадавой, калі нечаканым шумам выдалі сябе. Нас пачалі акружаць, але калі ворагі падыходзілі зусім блізка Васіль метадычна страляючы, крычаў мне:

— Трымайся, Колька!

Нашы адкрылі па варожым краі агонь, даючы нам прыход. Тады Васіль узваліў мяне да сябе на спіну, зрабіў рывок у некалькі метраў і раптам рэзка замёр на месцы. Я ўбачыў на твары ў яго кроў. Мне цяжка было вызваліць рукі, звязаныя папругай, і пакуль я намагаўся зрабіць гэта, Васіль памёр.

...Два месяцы я пралажаў у шпіталі, а пасля папраўкі папрасіў дазволу паехаць да сям'і Васіля. І вось зноў я побач з Наташай, з яе дачкой. Яна спалохана глядзіць на мяне і не разумее, чаму з маім прыходам мама ўсё плача і плача.

Вось цяпер я ўпэўнены, што рот і лоб у дзяўчынкі ад бацькі. Упарта падцятыя губы, зусім такія, якімі былі губы ў Васіля ў ноч, калі ён хаваў старшыню Малышава. Мне нясцерпна хацелася прылашчыць маленькую Наташу, раскажаць ёй аб тым, што бацька заўсёды думаў пра яе, успамінаў яе лепет, але такі боль душыў на сэрца, што я не ў сілах быў гэта зрабіць.

Глыбокай ноччу, калі дзяўчынка спала, Наташа пасля пакутлівага маўчання ўзяла маю руку (я ўспомніў бераг ракі, наша першае спатканне з вока на вока) і сказала:

— Коля, ты быў нашым першым сябрам... Ні аб чым не распытвай мяне зараз, але калі што-небудзь са мной здарыцца, будзь бацькам Наташы... Абядай мяне...

Раніцай я ад'язджаў на фронт. Стукалі дробна колы вагонаў, мільгалі ў акне палі, лясы, сёлы, гарады. Шмат кілометраў дарог было потым выхаджана, пасерабрыліся скроні, і новыя рубцы з'явіліся на целе. Я рэгулярна атрымліваў пісьмы ад Наташы, але толькі цяпер на іх замест знаёмага зваротнага адраса значыўся нумар палёвай пошты. Дзесьці побач праходзілі нашы ваенныя шляхі, але сустрэцца нам не давалася. У адзін з дзён чэрвеня 1943 года паштальён сказаў мне:

— Няма вам пісем, таварыш лейтэнант... Пішучь...

Але пісем больш не было.

* * *

Вы ведаеце, таварышы, як было ў гады вайны: людзі перасяляліся з месца на месца, і многім, нягледзячы на ўсе намаганні, так і не ўдалося знайсці адзін аднаго. Не знайшоў і я маленькую Наташу.

І вось гэтымі днямі здарылася такое. Я быў запрошаны на канцэрт студэнтаў кансерваторыі. Калі я ўвайшоў у залу, на сцэне стаяла стройная дзяўчына з русай касой, з цёмнымі вачыма пад кашлатым крыллем павек. На мяне павяла далёкім юнацтвам, і я ледзь было не закрычаў: «Добры дзень, Наташа!» Я, напэўна-б, закрычаў, калі-б у гэты час зала не грывнула воплеска-

мі. Спявачка збянтэжана кланялася, і ў вачах яе свяціліся тыя-ж агеньчыкі, што так ярка гарэлі ў памятную вясну нашага юнацтва. Але вось яна ўзняла руку і ўсе змоўклі. Яна, нібы саромячыся сваёй найўнай просьбы, звярнулася да слухачоў:

— Калі вы дазволіце, я праспяваю вам любімую песню аднаго салдата, загінуўшага на фронце...

І спявачка заспявала тую самую песню, якая калісьці злучыла мяне і Васілька з нашай Наташай:

«Что стоишь, качаясь,
Тонкая рябина...»

Я кінуўся за кулісы. Я ўбачыў Наташу ў той самы момант, калі яна сыходзіла са сцэны пад буру воплескаў. Яна, вядома, не пазнала мяне, але калі я ўзяў яе рукі і сказаў: «Як ты падобна на маму», — яна заплакала. Я не супакойваў яе.

На краі сяла, што на высокім беразе безыменнай рэчкі, — невысокі ўзгорак, пад якім пахавалі салдаты Наташу. Мы пасадзілі тут рабіну, каб вясной на зорцы сюды прыляталі салаўі будзіць у маладых такіх-ж светлых пачуцці, якімі была напоўнена душа нашай спявачкі.

Пераклад з рускай мовы.

З рэдакцыйнай пошты

ЧУЛАСЦЬ

Усю дарогу ад вёскі Сідараўцы да Парэцкай бальніцы Ганна Нікалаеўна думала толькі аб адным: «Уладзіслава павінна жыць!» Нават сэрца ў такт думкам выстуквала: «Жыць, жыць, жыць»...

Марудзіць нельга было. У двухгадовай Уладзіславы Лявашка — дачкі калгасніцы сельгасарцелі імя Куйбышэва — двухбаковае запаленне лёгкіх. Вось чаму, не трацячы ні хвіліны, Ганна Нікалаеўна зноў накіравалася да хворай.

Хворая Уладзіслава ўжо не магла нават і гаварыць. Ад яе ложка не адыходзіла маці.

— Не выжыве дачушка, — плакала калгасніца.

— Не хвалюйцеся, — суцяшала Ганна Нікалаеўна. — Уладзіслава абавязкова паправіцца.

Фельчарыца хуценька зрабіла хворай укол, прыгатавала і прыклала кампрэс. З цяжкай хваробай завязалася барацьба.

Неўзабаве дзяўчынцы стала лягчэй. У блкітных вочках загарэліся вясёлкі. Маленькая Уладзіслава загаварыла. А пад вечар папрасіла ў маці есці.

14 Зараз Уладзіслава Лявашка адчувае сябе добра.

... А быў і такі выпадак. Позна ноччу, прыкладна а другой гадзіне, Ганна Нікалаеўна вярнулася ад хворага. Не паспела заснуць, як нехта пастукаў. Адчыніўшы дзверы, яна ўбачыла бледны, устрыжваны твар дырэктара суседняй Лазянскай школы Ф. Барташэвіча.

— Ганна Нікалаеўна, прабачце, — усхвалявана прамовіў Фёдар Фёдаравіч, — у мяне сын Коля сур'ёзна захварэў.

— Зараз пойдзем, — сказала Беразняк і хутка сабралася.

Яны выйшлі і адразу акунуліся ў такую цемру, што хоць вока выкалі. У твар сек моцны вецер з дажджом. Халодныя кроплі сцякалі за каўнер. Да вёскі Лазяны было звыш трох кілометраў.

Аднагадовы Коля захварэў знянацку: у яго неяк адразу ўзнялася тэмпература. Хлопчык пачаў кашляць, перастаў есці.

Агляд паказаў, што хворага трэба пакласці ў бальніцу. Але як? Везці ў такое надвор'е? І Ганна Нікалаеўна засталася лячыць хлопчыка на даму. Цэлую ноч, не сплюшчыўшы вачэй, прасядзела ля яго пасцелі. Пасля некалькіх уколаў пеніцыліну Коля палегчала.

16 год працуе фельчарыцай Ганна Нікалаеўна, аддаючы хворым усе свае сілы, энергію, веды.

У Парэцкай сельскай бальніцы ёсць кніга водгукаў і пажаданняў. Вось што піша пра Ганну Нікалаеўну конюх калгаса імя Куйбышэва Станіслаў Карповіч: «Ад усёй душы і сэрца дзякую Ганне Нікалаеўне Беразняк за яе чулыя і ласкавыя адносіны да людзей».

Гарачую падзяку выносяць фельчарыцы калгасніца Вера Адушкевіч, вучань Беліцкай сярэдняй школы Лідскага раёна Іван Тананушка, маладая маці, работніца Парэцкага сепаратарнага аддзялення Ганна Коласава і многія іншыя.

Ганна Нікалаеўна — адзін з лепшых агітатараў пры агіткалектыве Парэцкага сельсовета. З газетай, брашурай яе можна бачыць у брыгадах і на фермах калгасаў імя Куйбышэва і «Гігант». Яна чытае лекцыі і даклады на медыцынскія тэмы. З увагай праслухалі калгаснікі яе гутаркі па пытаннях: «Дызентэрыя і яе прафілактыка», «Гігіена даярак», «Дзіцячы параліч», «Калгаснай вёсцы — добрую ваду» і інш.

З павагай адзываюцца жыхары Парэччыны аб сваёй фельчарыцы. Ганна Нікалаеўна можа ганарыцца заслужанай любоўю і павагай.

П. БАРОДКА.

в. Парэчча,
Гродзенская вобласць.

Геніяльны сын галандскага народа

(Да 350-годдзя з дня нараджэння Рэмбранта)

АДНЫМ з лепшых твораў, якія захоўваюцца ў скарбніцы сусветнага жывапісу — Дрэздэнскай карціннай галерэі, — з'яўляецца славуца «Аўтапартрэт з Саскіяй». На гэтай карціне геніяльны галандскі мастак Рэмбрант паказаў самога сябе з маладой жонкай на каленях. Малады мастак высока ўзняў бакал віна і, павярнуўшыся да гледача, нібы запрашае прыняць удзел у веселасці. Бурная радасць жыцця і ціхамірнае шчасце пераданы ў гэтай сцэне з непасрэднай шчырасцю натхнёнага таленту і выдатнага майстэрства.

А вось процілеглы па настрою малюнак. З цёмнага палатна глядзяць сумныя вочы пажылога мужчыны. На ім цёмны з грубай матэрыі халат, на сівой галаве звычайны хатні каўпак. Па худым твары пралеглі глыбокія зморшчыны і дзесьці ў складках шчыльна сціснутых вуснаў схаваны цяжкі смутак. Ва ўсім абліччы — адбітак галечы і пакут, а разам з тым і глыбокай жыццёвай мудрасці, якая пранікае ў самае сэрца. Палітра і пэндзлі ў руках сведчаць аб прафесіі мужчыны. Мы пазнаем Рэмбранта. Ён напісаў свой партрэт зноў, але ўжо праз 25 год пасля «Аўтапартрэта з Саскіяй». Як непазнавальна змяніла жыццё яго светлыя думкі, як хутка прамінулі радасць і шчасце! Але разам з тым у сумных вачах старога мастака праглядае палымая любоў да людзей, невычэрпная прага пазнання цёпатаемных і найтанчэйшых струн чалавечага сэрца, бясконца адданасць мастацтву, няспыннае імкненне да ўдасканалвання. З якой цудадзейнай сілай пераданы ледзь улоўныя адценні перажыванняў і думак мастака, усё багацце яго ўнутранага свету!

Усё сваё жыццё Рэмбрант, геніяльны сын Галандыі, прысвяціў свайму народу, свайму радзіме. Ён заўсёды імкнуўся адлюстравач у жывапісе глыбокую жыццёвую праўду, высокія ідэалы гуманізма, змагаўся супроць сацыяльнай несправядлівасці. Вялікі мастак заставаўся верны сваім ідэалам, нягледзячы на нястачы і нягоды, якімі буржуазнае грамадства ўзнагароджвала за сумленнасць, праўдзівасць і прынцыповасць. Творчасць Рэмбранта ўвайшла ў сусветную скарбніцу мастацтва, як адно з найвышэйшых дасягненняў чалавечага генія.

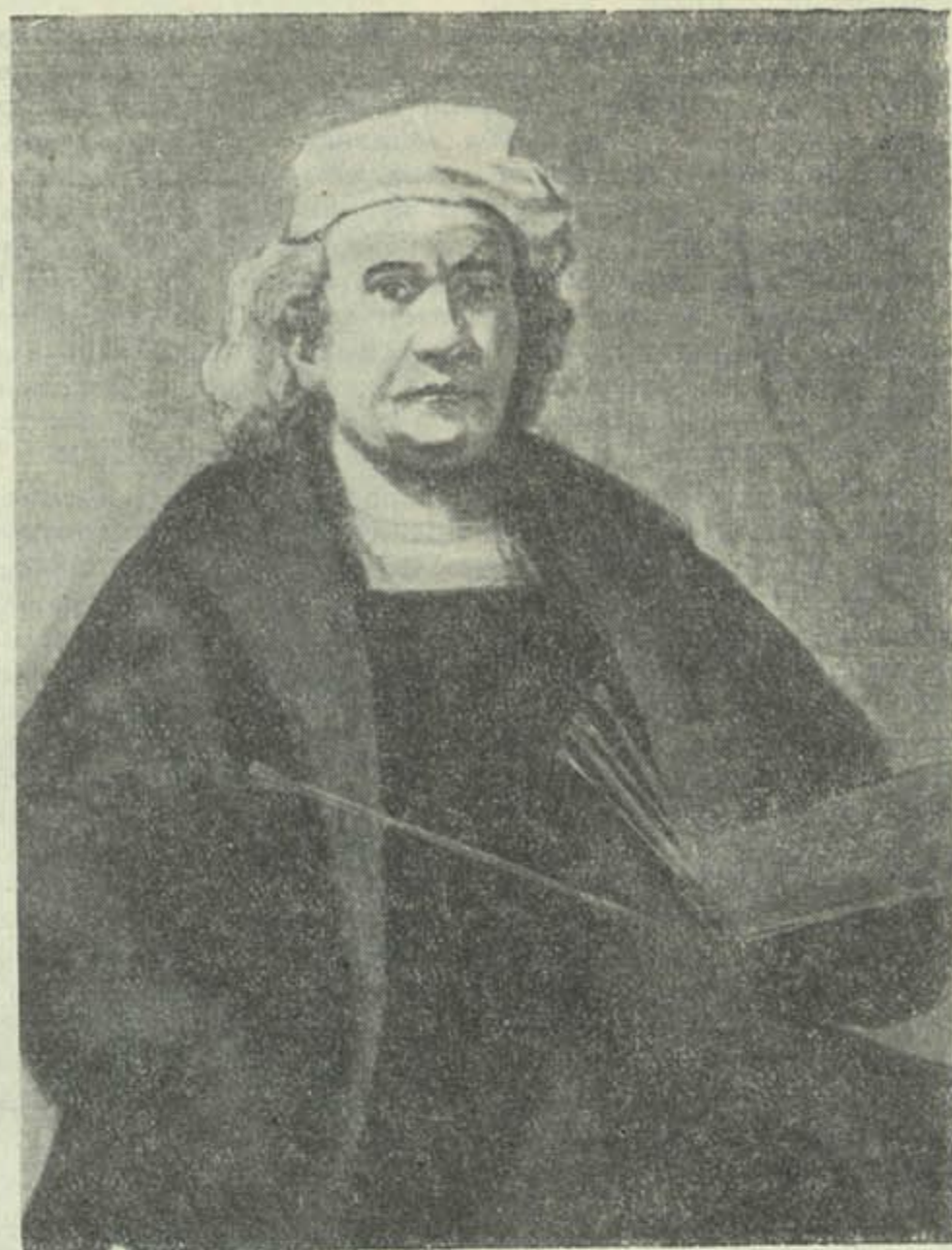
Рэмбрант Гарменс ван Рэйн нарадзіўся ў 1606 г. у гор. Лейдэне ў сям'і багатага млынара. У чатырнаццацігадовым узросце ён паступіў у Лейдэнскі ўніверсітэт, а праз год любоў да жывапісу прывяла яго ў майстэрню мясцовага мастака Яна ван Сваненбурга. Пасля трох год навучання ён яшчэ каля года ўдасканальваў сваё майстэрства ў Амстэрдаме ў славуцага жывапісца свайго часу Піцера Ластмана. Настаўнікі Рэмбранта былі добрымі майстрамі, але далёкімі ад сапраўднага жыцця. Яны пераймалі італьянскіх мастакоў, не даючы амаль нічога свайго, нацыянальнага, галандскага. Успрымаючы тэхніку настаўнікаў, Рэмбрант заставаўся абыякавым да іх халоднага афіцыйнага мастацтва.

Ужо з першых твораў малады мастак імкнецца перадаць мовай жывапісу складаны перажыванні людзей. Ён піша шмат партрэтаў. К гэтаму часу адносіцца цудоўны партрэт яго бацькі, які захоўваецца ў Дзяржаўным Эрмітажы ў Ленінградзе.

У плеядзе маладых галандскіх мастакоў Рэмбрант быў першым па глыбіні думкі і яркасці таленту. Жыццерадаснасць і аптымізм натхняюць раннія творы Рэмбранта. Разам з тым у кожнай яго карціне адчуваецца глыбокі назіральнік навакольнага жыцця.

У 1632 годзе Рэмбрант напісаў вялікі групавы партрэт доктара Тульпа з вучнямі. Мастак смела вырашыў сваю задачу, парываючы з усімі прынцыпамі, якіх мастакі моцна трымаліся пры выкананні групавых партрэтаў. Ён звязаў партрэт з сюжэтам. Перад намі — урок анатоміі. На сталі ляжыць труп. Вакол — група вучняў слухае лекцыю. Усе яны паданы свабодна ў розных позах, якія адпавядаюць сюжэту. Асабліва ўдаліся жывыя выразы твараў, спакойная ўпэўненасць лектара, напружаная ўвага вучняў.

Карціна мела велізарны поспех. Мастака засыпалі заказамі багатых прамыслоўцаў і купцаў, якія ў гэты час стараліся паказаць сябе апекунамі новай культуры. Мастаку шанцуе. Ён жэніцца на дачце амстэрдамскага багача Саскіі ван Эйленбург.

Рэмбрант (аўтапартрэт).

У яго майстэрню імкнуцца шматлікія вучні. Славуца мастака акружаюць сябры, вядомыя людзі таго часу.

Акрылены поспехам, Рэмбрант за дзесяць год стварае вялікую колькасць карцін. Лепшыя з іх: «Зняцце з крыжа» і «Даная» (Ленінградскі Эрмітаж) сведчаць аб спеласці яго майстэрства. Хоць сюжэты і запазычаны з евангелля і грэцкай міфалогіі, аднак яны поўны глыбокага драматычнага настрою, напісаны з творчым парывам маладосці.

З вялікім захапленнем працуе Рэмбрант у гэты час над партрэтамі. І калі піша партрэт па заказу, то стараецца дакладна перадаць аблічча чалавека. У партрэтах-жа блізкіх людзей мастак дае волю творчай дзёрзкасці, шчыраму пачуццю, парывам рамантычнага ўяўлення. Ён любіць апрацаваць свае мадэлі ў незвычайныя касцюмы, ствараць рамантычны фон з рэдкіх прадметаў свайго багатага калекцыі.

Асабліва часта пазіруе яму жонка Саскія. Яе партрэты складаюць цэлую серыю цудоўных жаночых вобразаў. Акрамя партрэтаў, Рэмбрант малюе з вялікім пачуццём, напружана і дынамічна галандскую прыроду. Маляўнічая мова пейзажаў вельмі выразная. Своеасаблівыя і няяркія, даволі цёмныя фарбы гучаць адзіным зеленавата-аліўкавым акордам.

Але не толькі жывапіс вабіць мастака, шмат часу ён удзяляе гравюры, выконвае рысункі іголкай на медных дошчачках, з якіх потым робяцца шматлікія адбіткі на паперы (афорт). У сваіх афортах, як і ў жывапісе, Рэмбрант з'яўляецца смелым наватарам, паказвае сцэны з жыцця беднаты, сялян, жабракоў, дапытліва і з вялікім спачуваннем вывучае жыццё простага люду.

Але поспех Рэмбранта параўнальна нядоўгі. Смелае наватарства, рэалізм, непрымірымасць да хлусні і фальшы, сапраўдны дэмакратызм не маглі доўга падабацца багатым закахчыкам і апекунам.

Хутка багацеўшая за кошт жорсткай эксплуатацыі рабочых і сялян галандская буржуазія перастала гуляць у дэмакратычнасць. Яна баялася народа. Нядаўняя рэвалюцыя напамінала ёй аб сіле народнага гневу. Галандскія бюргеры стараюцца ва ўсім пераймаць густы дваранскі арыстакратыі. Раскошна абсталёўваюць свае дамы, патрабуюць, каб мастацтва ўсяляк узвялічвала іх, забаўляла і задавальняла ўсе капрызы.

Канфлікт вялікага мастака-рэаліста з буржуазным грамадствам быў немінучы. Узнік ён раптоўна і рэзка ў 1642 г. па заказу гільдыі стралкоў (аб'яднанне гарадскіх бюргераў, якія

мелі афіцэрска чыны) Рэмбрандт павінен быў напісаць групавы партрэт афіцэраў. Заказ ён выканаў зноў як сюжэтную карціну. Рота выходзіць па баявой трывозе. Уся карціна прасякнута складаным дынамічным дзеяннем і рамантычным пафасам. Мастак не палічыўся з тым, што перад ім былі не доблесныя воіны, а растлусцелыя купцы, і адухатары карціну патэтычным настроем. Фігуры персанажаў паказаны яшчэ смялей і вальней, чым ва «Уроку анатоміі»; размешчаны не паводле чыноў і рангаў, а ў адпаведнасці з патрабаваннем кампазіцыі. Мастак «дазволіў сабе» смела загараджваць адну фігуру другой, паказваць іх у складаных паваротах. Заказчыкі былі абураны і аднадушна асудзілі адно з цудоўнейшых твараў вялікага майстра. Заказы амаль адразу спыніліся.

У тым-жа годзе мастака напаткала асабістае гора—памерла жонка Саскія. Але воля Рэмбрандта не была зломлена. Яго мастацтва робіцца яшчэ глыбей. Карціны на біблейскія тэмы, якія ён у гэты час піша, гавораць проста, праўдзіва і сур'ёзна аб рознастайнасці духоўнага жыцця людзей, узнікаюць пытанні маралі, абавязку, гонару, сацыяльнай справядлівасці. У Ленінградскім эрмітажы знаходзяцца дзве невялікія карціны Рэмбрандта гэтага перыяду. Адна з іх («Развітанне Давіда з Іонафанама») вельмі тонка і пранікнёна перадае складаны перажыванні людзей, другая («Святое сямейства», так званае «Сямейства цесляра») паказвае самую звычайную сям'ю працаўнікоў. Маладая маці схілілася да плечынага ложка, у якім спіць дзіця, і пяшчотна глядзіць на яго. У руках яна трымае кнігу, ад якой нібы на момант адарвалася. На заднім плане—бацька сямейства працуе за варштатам. Маркск, падкрэсліваючы глыбокі рэалізм мастака, гаворыць, што Рэмбрандт пісаў мадонну з нідэрландскай сялянкі.

Паказваючы простых людзей працы, Рэмбрандт падкрэсліваў іх душэўнае багацце і характава, сапраўдную чалавечую высокароднасць.

Апошнія пятнаццаць год былі самымі цяжкімі ў жыцці мастака. Яго пакінулі амаль усе сябры і нават большасць вучняў. Застаўшыся толькі з сынамі і з былой служанкай Хендрыке Стафелс, якая стала яго жонкай, вернай спадарожніцай у жыцці, поўным нягод і нястач, Рэмбрандт пасяляецца ў бедным яўрэйскім квартале Амстэрдама і з самай гушчы народнага жыцця чэрпае багацейшыя матэрыялы глыбокага чалавечага зместу.

Буржуазныя вучоныя нярэдка сцвярджалі, што Рэмбрандт у апошнія гады жыцця ператварыўся ў глыбока замкнутага ў сабе фанатыка мастацтва. Але на самай справе мастак, адвергнуты буржуазным асяроддзем, цяснейшым чынам звязаўся з простымі людзьмі. У іх ён знайшоў багатую крыніцу для свайго майстэрства і глыбокую маральную падтрымку ў той час, калі бюргерскае асяроддзе стварала вакол яго атмасферу паклёпу, праследавання, давяло да галечы.

Іменна за апошнія пятнаццаць год жыцця Рэмбрандт пакінуў самыя выдатныя свае творы. У музеях Масквы і Ленінграда ёсць карціны («Асур, Аман і Эсфір», «Аман у няміласці», «Блудны сын»), створаныя мастаком ужо на схіле год. Поўныя глыбокай жыццёвай мудрасці, яны адносяцца да самых вышэйшых твараў геналянага галандца.

У апошнія гады жыцця Рэмбрандт напісаў такія пранікнёныя карціны, як «Саул і Давід», «Яўрэйская нявеста», «Змова Юлія Цывіліса», якія знаходзяцца ў музеях Галандыі. Глыбіню духоўнага жыцця чалавека адлюстроўваюць і познія партрэты мастака: «Партрэт Яна Сікса», «Партрэт Брэнінга», «Сын Тытуса за чытаннем». Адным з самых глыбокіх і чароўных жаночых вобразаў у сусветным жывапісе з'яўляецца яго «Партрэт Хендрыке Стафелс ля акна». У пяцідзясятны гады Рэмбрандт стварыў свае лепшыя афорты: «Сляпы Товій», «Тры крыжы», «Партрэт Яна Лутмы».

Рэмбрандт перажыў Хендрыке Стафелс і свайго сына і ў поўным адзіноцтве памёр у 1669 г. Вялікі мастак пахаваны як звычайны бедны гараджанін.

Жыццё і творчая дзейнасць Рэмбрандта былі гераічным подзвігам. Паслядоўны рэалізм і дэмакратычнасць, уменне пранікаць у складанейшы свет чалавечых пачуццяў, глыбока драматычныя вобразы і сапраўды вялікае маляўнічае майстэрства зрабілі Рэмбрандта адным з найбольш папулярных майстроў сусветнага жывапісу ў нашай краіне. На яго мастацтва вучыліся вялікія рускія майстры жывапісу Рэпін, Сурыкаў, Крамской, Сероў. Яно з'яўляецца выдатнай школай і для сучасных мастакоў.

Народы СССР глыбока шануюць Рэмбрандта—геналянага сына галандскага народа.

П. НІКІФАРАУ.

ЗАЎСЁДЫ З НАРОДАМ

(Да 80-годдзя з дня нараджэння Цёткі)

Алаіза Пашкевіч—Кейрыс (Цётка)—першая беларуская жанчына-пісьменніца. Прышла яна ў літаратуру ад сялянскіх ніў і лясоў, ад мужыцкай нядолі і слёз, ад галечы і стогнаў.

Усё гэта знайшло яскравы адбітак у яе творчасці.

Нарадзілася Цётка 3 ліпеня 1876 г. у фальварку Стары Двор (Лідскі павет Віленскай губерні). Бацька яе, Стэфан Пашкевіч, меў вялікую сям'ю і працаваў у пана. Пазней, сабраўшы грошай, ён здолеў сам купіць невялікі Старадворскі фальварак. Чацвёртая па ліку дачка Алаіза расла не дома. Да 10-гадовага ўзросту яна жыла ў дзеда з бабай. Пасля смерці дзеда вярнулася да бацькоў, дзе з дапамогай дарэктараў (вандроўных настаўнікаў) пачала рыхтавацца да паступлення ў чацвёрты клас прыватнай гімназіі Прозаравай у Вільні.

Аднак вучэнне ў гімназіі працягвалася ўсяго толькі два гады. Цяжкія матэрыяльныя ўмовы адбіліся на здароўі, і будучая паэтэса захварэла на сухоты. З шостага класа яна паехала на вёску, дзе і працавала настаўніцай.

Толькі ў 1901 г. ёй удалося скончыць восьмы клас гімназіі. Адначасова яна займалася і медыцынай: яе не пакідала імкненне прынесці як найбольшую карысць проста-му вясковаму люду.

Яшчэ праз год Цётка едзе ў Пецярбург і паступае на педагагічныя курсы Лесгафта. Аб умовах яе жыцця ў Пецярбургу, аб яе поглядах і сімпатыях таго часу (курсы яна скончыла ў 1904 годзе) можна меркаваць з апавядання «Зялёнка». Цяжка было хвораю Зялёнцы наведваць і свае курсы і вучыць чужых дзяцей, аднак яна жыве надзеяй, што жыццё пераменіцца,

стане лепшым... З болей у сэрцы і шчырым спачуваннем яна думае пра студэнтаў—рэвалюцыянераў, сасланых царом у Сібір.

Займаючыся на курсах Лесгафта, Цётка прымала актыўны ўдзел у рэвалюцыйных студэнцкіх гуртках, у антыўрадавых студэнцкіх выступленнях. Вярнуўшыся ў канцы 1904 года ў Вільню, яна цалкам аддалася грамадскай і рэвалюцыйнай працы.

...Яшчэ і зараз на радзіме Цёткі ў Старадворцах (так цяпер называецца вёска, дзе нарадзілася паэтэса) жывуць людзі, якія добра памятаюць, як прывозіла яна з Нова-Вілейкі пракламацыі, як наладжвала ў лесе маёўкі, як «бунтавала» рабочых на фабрыцы Косава (у Нова-Вілейцы).

У рэвалюцыйных падзеях 1905 года Цётка прымала непасрэдны ўдзел. Цясней, чым хто іншы з беларускіх пісьменнікаў, была звязана яна з дзейнасцю сацыял-дэмакратаў, з рабочымі прадпрыемстваў Пецярбурга і Вільні.

Цётка—не «стыхійны бунтар». У сваіх поглядах яна ўжо ўзнялася да разумення неабходнасці саюза рабочых і сялян у агульнай барацьбе супроць самадзяржаў.

Вядома, што адкрыты заклік да барацьбы з царызмам (у вершах «Хрэст на свабоду», «Мора», «Пад штандарам», у апавяданні «Прысяга над крывавамі разорамі») не мог прамінуць увагі царскіх прыслужнікаў.

«У Пецярбургу змерлі людзі: Ім прашылі куляй грудзі, Бо то з песняй і алтарам Пайшлі з папам перад царам. Дурняў хрысцяц на свабоду. Цар навуку даў народу, Паказаў ім, як-бы з неба, Што цара больш не патрэба! . . . Яшчэ чую голас з неба, Што цара павесіць трэба!»

Восенню 1905 года, каб пазбегнуць арышту, Цётка нелегальна перайшла граніцу і пасялілася ў Львове.

Адной з першых узяла яна голас і за разняволенне працоўнай жанчыны ад яе спрадвечных путаў, яна патрабавала адкрыць перад жанчынай шырокі шлях для ўдзелу ў грамадскім жыцці.

У вершах, прысвечаных жанчыне-сялянцы, Цётка выступае, як паслядоўніца такіх паэтаў-дэмакратаў мінулага стагоддзя, як Тарас Шэўчэнка і Нікалай Алексеевіч Некрасаў.

Выдатная беларуская паэтэса Цётка звяртаецца да простых сялян у вершы «Вясковым кабетам»:

«Ой, сястры, ой вясковы,
Ой вы, кветкі прызавяты!
Вашы твары, як вясковы,
Вашы шчокі слязьмі зматы..
Як каліну град страе,
Як пярэнь каменне крышыць,
Так лёс рана вас ламае,
Так жыццё красу вам
нішчыць.

Сколько болю ў вачах
хмурных,
Сколько скаргі з губ
збелелых,
Сколько срэбра ў косах
густых,
Сколько поту з рук
абмелелых!..
А за тата вам дзве дошкі
І крыж з хвоек ледзьве
збіты...»

Жанчына - пісьменніца, грамадскі дзеяч і артыстка, настаўніца і фельчарыца, Цётка заўсёды жы-

А. Пашкевіч (Цётка).

ла з народам, радавалася яго радасцямі, гаравала яго горам.

Здолеўшы ў 1912 годзе вярнуцца на сваю радзіму (у Цёткі было ўжо другое прозвішча — па мужу — Кейрыс, якое давала ёй магчымасць

«жыць смялей»), паэтэса супрацоўнічае ў «Нашай ніве», арганізуе нелегальныя беларускія школы, складае і выдае «Першае чытанне для дзетак-беларусаў», рэдагуе першы часопіс для беларускай моладзі «Лу-

чына», піша аповяданні і вершы, выступае на студэнцкіх вечарах і сходках.

Аднак здароўе Цёткі слабе, і ў 1914 годзе яна едзе лячыцца ў Фінляндыю, адкуль робіць падарожжа па Скандынавіі.

Не паспела яна вярнуцца, як пачалася першая сусветная вайна. Каб не стаяць у баку ад агульнага народнага гора, Цётка ідзе працаваць у ваенны шпіталь.

У лютым 1916 года яна прыехала ў Стары Двор наведваць бацьку, які хварэў на тыф. Дапамагаючы хворым, Цётка заразілася тыфам і памерла на два тыдні раней за бацьку.

Так дачасна, на 40-м годзе, абарвалася гэтае імклівае, кіпучае, аддаёнае свайму роднаму беларускаму народу жыццё.

Цётка пахавана на могілках у Старым Дворы, на высокім кургане.

Да могілак падступаюць шырокія разлогі палёў, апавітых гаманкімі гаямі. Тых палёў і гаёў, да якіх некалі, будучы выгнанніцай, Цётка,

«Як птушка на скрыдлах,
ляцець-бы хацела,
Як хваля на моры, плыла-бы
да іх...»

Н. ВАСІЛЬЕВА

Прачытайце гэтую кнігу

СТАРОНКІ З УСПАМІНАЎ АБ ВЯЛІКІХ ЛЮДЗЯХ

ДЗЯРЖАЎНАЕ выдавецтва палітычнай літаратуры выпусціла зборнік успамінаў аб вялікіх настаўніках і правадырах пролетарыяту — Карле Марксе і Фрыдрыху Энгельсе. Сярод аўтараў успамінаў — сябры і саратнікі асновапаложнікаў навуковага камунізма, дзеячы міжнароднага рабочага руху, родныя Маркса і іншыя асобы, якія сустракаліся з Марксам і Энгельсам, гутарылі з імі, вучыліся ў іх.

Маркс і Энгельс паўстаюць ва ўспамінах блізка ведаўшых іх сучаснікаў не толькі як геніяльных вучоных і вялікіх рэвалюцыянер, але і як людзі, якія ўвасобілі самыя высокародныя чалавечыя якасці — крыхальную маральную чыстату і скромнасць, прастату і праўдзівасць, сталёвую вытрымку характару і бадзёрасць духу.

Ва ўспамінах сучаснікаў, аўтабіяграфічных заметках і пісьмах Жэні Маркс да сяброў шмат цікавага матэрыялу, які малюе сямейнае жыццё Карла Маркса.

... Карл Маркс ажаніўся ў 1843 годзе на Жэні фон Вестфален — сяброўцы дзяцінства, з якой быў заручаны яшчэ будучы студэнтам. Маладым людзям давялося чакаць вянца сем год, але з таго часу яны ўжо ніколі не разлучаліся. Мужа і жонку цесна звязвала пачуццё глыбокага ўзаемнага кахання. Маркс любавалася і ганарыўся характарам і розумам жонкі, а яна сваім лагодным, мяккім норавам палягчала яго жыццё рэвалюцыйнага салдата, неспайнае і немінуца звязанае з нястачамі.

Жонка Маркса на працягу ўсяго жыцця была яму сапраўдным другам. Яна не толькі падзяляла

лѣс, працу, барацьбу свайго мужа, але і сама прымала ў іх удзел з найвялікшай удумлівасцю і палымянай страснасцю. Нягледзячы на вялікую сям'ю, Жэні Маркс многія гады выконвала абавязкі сакратара. Паводле яе прызнання, тыя дні, калі яна перапісвала неразборліва напісаныя артыкулы мужа, засталіся ў памяці «як самыя шчаслівыя дні».

Многія гады эміграцыі былі для сям'і Маркса гадамі найвялікшых жыццёвых клопатаў, няспынай трывогі, цяжкіх нястач і нават сапраўднай галечы. Нярэдка яны вымушаны былі закладваць або прадаваць усё, што мелі каштоўнага. Калі-б не фінансавая падтрымка, якую самааддана аказваў Энгельс, Маркс не толькі не скончыў-бы асноўнай працы ўсяго свайго жыцця — «Капітала», але і немінуха загінуў-бы пад удзіскам галечы.

Але і ў няшчасці і ў шчасці Карла і Жэні Маркс моцна звязвалі каханне і дружба. Яны не ведалі ні ваганняў, ні сумненняў і былі верны адзін аднаму да смерці.

Жэні Маркс пісала:

«Не думайце, што гэтыя пакуты з-за дробязей мяне зламалі. Я вельмі добра ведаю, што мы далёка не адзінокія ў нашай барацьбе і што да мяне лѣс яшчэ літасцівы, я належу да нямногіх шчасліўцаў, таму што побач са мной мой дарагі муж, апора майго жыцця...»

... Ніколі, нават у самыя жахлівыя хвіліны, ён не траціў веры ў будучыню, заўсёды захоўваў самы жывы гумар і быў цалкам задаволены, калі бачыў вясялай мяне і нашых мілых дзяцей...»

Хоць матэрыяльныя ўмовы жыцця Маркса былі цяжкія, рэдка хто з такой радасцю прымаў госця ў сваёй скромнай кватэры, як жонка Маркса. У Лондан, дзе жыў К. Маркс з сям'ёй, прыбывала мноства эмігрантаў. Толькі нямногія з іх былі забяспечаны, але ўсе яны знаходзілі падтрымку ў доме Марксаў.

У Марксаў было шасцёра дзяцей. Трое памерла ў раннім узросце ад нягод, якія перажывала сям'я. Трое, што засталіся ў жывых (дочкі Жэні, Лаура і Элеанора), выходзілі ў атмасферы задушэўнасці і вялікай таварыскасці. Маркс вельмі любіў дзяцей, абыходзіўся з імі проста і сардэчна. Дзяўчынкі глядзелі на бацьку хутчэй як на брата ці сябра. У сур'ёзных выпадках ён быў іх дарадцай і, калі толькі дазваляў час, таварышам гульні.

Вольным часам, а ў нядзелю абавязкова, усёй сям'ёй прагульваліся на Хэмпстэдзкіх ўзгоркі. Вялікі вучоны бегаў разам з дзецьмі, гуляў у самыя вясялыя і шумныя гульні, нярэдка наладжваў «кавалерыйскія» скачкі і нават «бітвы».

Таварыства дзяцей для Маркса было патрэбай. З дзецьмі ён адпачываў, асвятляўся. Сотні раз наведваючы кварталы беднякоў, ён, як успамінае Вільгельм Лібкнехт, «раптам пакідаў нас, каб паглядзіць па галоўцы дзіця, якое сядзела ў лахманах на парозе

Гутарка К. Маркса з рабочымі ў лонданскай таверне (70-я гады).

дома, і сунуць яму ў кулачок пені або поўпені».

Маркс меў звычай чытаць дзецям уголос. Ён прачытаў з імі Гамера, «Песню аб Нібелунгах», «Дон-Кіхота», «Тысячу і адну ноч». Шэкспіра не толькі чытаў, але і ведалі напамяць многія сцэны.

Прачытанае Маркс абмяркоўваў з дзецьмі, вучыў думаць і разумець, знаходзіць самае прыгожае і лепшае ў творах. Маркс быў ідэальным сябрам дзяцей. Калі малодшая дачка Элеанора, натхнёная марскімі апавяданнямі, аб'явіла, што хоча быць «капітанам карабля», «апануца хлопчыкам» і «збегчы, каб на няцца на ваеннае судна», Маркс не запалохаў дзяўчынку рэзкай забаронай або насмешкай, але запэўніў, што гэта, вядома, магчыма, не трэба толькі раскрываць сваіх планаў, пакуль яны канчаткова не выспеюць.

Цёпла і любя піша аб сваім бацьку Элеанора, успамінаючы сваё дзяцінства і юнацтва:

«Маім сёстрам (я тады была яшчэ вельмі малая) ён расказваў казкі ў час прагулак, і гэтыя казкі дзяліліся не на раздзелы, а на мілі... «Раскажы нам яшчэ адну мілю», — патрабавалі абедзве дзяўчынкі.

Што датычыць мяне, то з усёй безлічы цудоўных гісторый, якія расказваў мне Маўр (жартоўнае прозвішча Маркса за смуглы колер твару), самай цудоўнай, самай захапляючай была казка «Ганс Рокле». Яна цягнулася месяц за месяцам: гэта была цэлая серыя казак.

... Ніколі Маўр не скардзіўся на тое, што я адцягваю яго ад работы, хоць яму, напэўна, вельмі перашкаджала прысутнасць малюткі, якая вечна балбача, калі ён працаваў над сваімі вялікімі творами. Але ён ніколі не дапускаў, каб у дзіцяці зарадзілася думка, быццам яно з'яўляецца перашкодай бацьку».

Жарты і гульні з дзецьмі Маркс умеў спалучаць з глыбокай павагай да іх, умеў гаварыць з імі проста і сур'ёзна аб вялікіх пытаннях жыцця. Прыкладам могуць служыць адказы Маркса на анкету дочак. Хоць адказы складзены ў поўжартаўлівай форме, яны ўсё-ж цікавыя для характарыстыкі Маркса як чалавека.

Адказваючы на пытанні анкеты, Маркс напісаў, што ў людзях яму найбольш падабаецца прастата, што вышэйшае шчасце ён бачыць у барацьбе, няшчасце — у падначаленні, найбольш агідны недахоп — у падлашчванні, што любімы яго герой — Спартак, любімы колер — чырвоны.

Усе тры дочки Маркса з ранніх год цікавіліся рабочым рухам, які заўсёды з'яўляўся асноўнай тэмай гутарак у сям'і.

Маркс быў адданым мужам і бацькам. У жонцы і дочках ён знайшоў людзей, вартых яго шчырай любові.

Л. СТЭРЫН

Дырэктары тэатраў, майстры беларускай сцэны кожны год атрымліваюць шмат пісем ад дзяўчат з гарачымі просьбамі дапамагчы ім зрабіцца артысткамі.

«Я не магу жыць без тэатра, мая заповітная мара — быць артысткай».

«Што трэба зрабіць, каб здзейсніць сваю мару? Молім вас адказаць на хвалюючае нас пытанне», — усхвалявана пішуць яны.

Падобныя пісьмы дасылаюцца і ў рэдакцыю «Работніцы і сялянкі». Рэдакцыя папрасіла мяне выказацца.

У Беларускім дзяржаўным тэатры імя Янкі Купалы я працую больш трыццаці год. Доўгі час вяла педагогічную работу ў студыях пры тэатры і ў Беларускім тэатральным інстытуце. Многія з маладых акцёраў пачыналі сваю дзейнасць у тэатрах на маіх вачах. Я была сведкай таго, як па рознаму складаўся іх творчы шлях. Таму спадзяюся, што мае думкі на конт выбару прафесіі акцёра могуць быць карыснымі для моладзі.

Совецкае мастацтва знаходзіцца на вельмі высокім узроўні. Мы ганарымся дасягненнямі і нашых беларускіх тэатраў. Перад савецкімі акцёрамі стаіць ганаровая задача — дабіцца далейшага росквіту тэатральнага мастацтва. Тэатрам патрэбна таленавітая моладзь, якая з'явілася б дастойнай зменай старэйшаму пакаленню майстроў сцэны. Перад такой моладдзю шырока адкрыты ўсе шляхі, каб яна магла ажыццявіць свае мары, аддаць жыццё любімай справе — мастацтву. Мы ведаем рад імён маладых артыстаў, якія растуць на нашых вачах. Настойліва працуючы над сабой, яны заваёўваюць усе большую любоў і пашану савецкага глядача, становяцца надзейнай зменай майстрам сцэны, апорай будучыні тэатральнага мастацтва.

Але не ва ўсіх маладых акцёраў такі шчаслівы лёс. Многія з іх горка расчароўваюцца толькі таму, што лёгкадумна падышлі да выбару прафесіі. Дарэмна страціўшы некалькі гадоў, яны пачынаюць разумець, што не здольны ствараць вобразы, якія б задавальнялі глядача, былі на ўзроўні сучасных патрабаванняў.

Шлях да славы

Дарагая рэдакцыя!

Прашу адказаць на пытанне, якое мяне вельмі хвалюе. У гэтым годзе я заканчваю дзесяцігодку. Мая любоў да кіно і тэатра вельмі вялікая. Спачатку хацела стаць кіноактрысай, але мне казалі, што ў Мінску няма такога вучылішча, якое рыхтуе кіноактрыс.

Адкажыце, калі ласка, ці можна паступіць у тэатральны інстытут? Ці ўсіх туды прымаюць? Я не магу жыць без кіно і тэатра.

Буду вельмі ўдзячна.

К. Л.

Практыка паказвае, што адной любові да тэатра, якой-бы шчырай яна ні была, мала для таго, каб стаць сапраўдным акцёрам. Гэтага якраз не разумеюць многія юнакі і дзяўчаты, якія прыходзяць на прыёмныя іспыты ў Мінскі тэатральны інстытут. У першы-ж дзень дзесяткі маладых людзей адсейваюцца. Іх не дапускаюць да другога тура, як не падыйшоўшых па чыста знешніх якасцях: у адных — слабыя, невыразныя або і зусім хрыплыя галасы, у другіх — дрэнная дыкцыя. Шмат у каго нязграбныя або з фізічнымі недахопамі фігуры, крывыя ногі, непрывабныя твары. Пры другім туры адбываецца яшчэ бліжэйшае знаёмства. У гэты час выяўляецца, што паступаючы не мае жывога тэмпераменту, фантазіі, агульнай культуры. Я не кажу ўжо пра талент, які не так лёгка адразу разгледзець. Вось чаму Тэатральнаму інстытуту даецца права правяраць на працягу першага, а часам нават і другога года сапраўдных здольнасці будучых акцёраў і малаздобных звальняць. А такія выпадкі нярэдка. Звольненыя маладыя людзі глыбока перажываюць. Але для іх-жа лепш, пакуль не пазна, змяніць жыццёвы шлях, знайсці для сябе больш адпаведную прафесію.

Я часта сустракаю маладых урачоў, інжынераў, настаўнікаў, якія спачатку вучыліся ў Тэатральным інстытуце або ў студыі пры тэатры.

Пасля вялікіх сумненняў, хістанняў, хваляванняў, а часам і горкіх слёз яны знайшлі ў сабе сілы перайсці ў іншыя інстытуты. Цяпер яны задаволены сваёй працай і з усмешкай успамінаюць «запал першай маладосці». Многія прымаюць удзел у самадзейных гуртках, аддаюць даніну сваёй любові да тэатра.

Але справа канчаецца куды горш, калі «чуллівыя» педагогі даюць студэнту магчымасць закончыць Тэатральны інстытут. Часцей за ўсё тэатры такіх не прымаюць. Прыходзіцца шукаць другую спецыяльнасць. Калі-ж няздобныя акцёры і трапляюць у тэатр, то сярод таленавітай моладзі зусім губляюцца і гадамі цягнуць мізэрнае, шэрае жыццё. Яны ўжо не могуць адарвацца ад тэатра, не маюць мужнасці перамяніць прафесію, ныюць і скардзяцца на свой лёс, абвінавачваючы рэжысёраў у неаб'ектыўнасці, таварышаў — у інтрыгах.

У многіх маладых людзей любоў да тэатра аказваецца толькі цягай да лёгкага поспеху, да славы, да воплескаў. З часам яны пераконваюцца ў тым, што поспех даецца нялёгка, што ад савецкага акцёра патрабуецца высокая культура, упартая праца над рухамі, жэстамі, голасам, умненне глыбока і тонка раскрываць вобразы, увасабляць іх праўдзіва і шчыра.

Выбіраючы сабе прафесію, малады чалавек павінен сур'ёзна прадумаць пытанне. Ісці трэба па такім шляху, на якім з найбольшай карысцю можна выявіць свае здольнасці. У нас усе прафесіі паважаныя. І на кожным участку нашай вялікай сацыялістычнай будоўлі можна стаць патрэбным, прыкметным і нават славутым. А на свеце няма большага шчасця, як шчасце адчуваць сябе карысным грамадзянінам, майстрам сваёй справы.

О. ГАЛІНА,

народная артыстка БССР.

Пад сцягам Спартакіяды

СОВЕТСКАЯ дзяўчына стаяла на П'едэ-стале Пашаны перад трыбунамі вялікага, незнаёмага зарубежнага стадыёна. Сэрца яе перапаўнялася вялікай радасцю, а ззяючы ўсмешкай твар міжволі паварочваўся ў той бок, дзе, палыхаючы на ветры, узвіўся ў гонар яе перамогі пунсовы сцяг Радзімы. Стадыён грэмеў воплескамі, аркестр выконваў Гімн Савецкага Саюза.

Гэта было ў 1954 годзе ў сталіцы Швейцарыі — Берне, калі мінская студэнтка Мар'я Іткіна апярэдзіла ў бегу ўсіх спартсменаў Еўропы і стала чэмпіёнкай. Скромя савецкай дзяўчыны ўпісала новую старонку ў летапіс спартыўнай славы нашай краіны.

Неўзабаве Мар'я Іткіна зноў, але ўжо ў сталіцы Украіны — Кіеве, узялася на П'едэстал Пашаны, далучыўшы да высокага звання чэмпіёнкі Еўропы не менш высокае званне чэмпіёнкі СССР.

У апошнія гады беларуская спартсменка на ўсіх буйнейшых савецкіх і міжнародных спаборніцтвах паказвае цудоўныя вынікі ў бегу на 100, 200 і 400 метраў. Яе поспехі сталі прыкметна расці ў перыяд падрыхтоўкі да Спартакіяды народаў СССР. Увосень мінулага года на першынстве Беларусі Іткіна ўстанавіла сусветны рэкорд, прабегшы 400 метраў за 54,5 секунды. 1 кастрычніка 1955 года на міжнародных спаборніцтвах у Бухарэсце яна зноў палепшыла

Галіна Лук'янцава — рэкардсменка рэспублікі па жаночаму пяцібор'ю — у момант бар'ернага бегу на 80 метраў.

рэкорд свету, скінуўшы з яго адразу 0,6 секунды. Там-жа, праз дзень, яна заняла першае месца ў бегу на 200 метраў. І ў гэтым годзе Іткіна ўжо не раз выходзіла пераможцай. Яна была першай на ўсесаюзных спаборніцтвах у Нальчыку. У маі на спаборніцтвах лепшых лёгкаатлетаў краіны ў Кіеве беларуская спартсменка заваявала два першыя месцы. З яе ўдзелам там-жа быў устаноўлены новы рэкорд БССР у жаночай эстафеце 4×200 м.

Але не толькі Мар'я Іткінай ганарыцца беларуская спартыўная грамадскасць. На Беларусі налічваецца 30 жанчын майстроў спорту. Звыш 400 спартсменаў маюць першы спартыўны разрад. Усім вядомы імёны заслужанага майстра спорту З. Бальшакавай, міжнароднага майстра К. Зварыкінай, майстроў Н. Кабыш, В. Набокавай, Н. Русаловіч, А. Люпен, Т. Капусцік, Е. Гурвіч. Але ў нас вырасла і таленавітая моладзь.

У перыяд падрыхтоўкі да Спартакіяды народаў СССР па ўсіх відах спорту ў нас усё часцей пачалі гучаць новыя імёны перадавых спартсменаў. Многія з іх занесены на рэспубліканскую Дошку гонару па фізкультуры і спорту.

Растуць поспехі лёгкаатлеткі Галіны Лук'янцавай. Толькі ў гэтым годзе яна чатыры разы абнаўляла рэкорды рэспублікі, займала перадавыя месцы на ўсесаюзных спаборніцтвах.

Нямногім спартсменам удаецца выконваць нормы майстра спорту. Гэтае пачэснае званне сведчыць аб высокіх поспехах спартсмена. Вясной і летам гэтага года тры разы выконвала нормы майстра здольная спартсменка мінчанка Вольга Кашалёва. У чэрвені бягучага года ў Кіеве яна два разы перамагла ў бегу на кароткія дыстанцыі мацнейшых спартсменаў Савецкага Саюза.

Выдатных поспехаў дасягнулі беларускія жанчыны стралкі М. Сумбаева,

Е. Белая, І. Загорская, якія сталі нядаўна майстрамі спорту. 100 ачкоў са 100 магчымых, 200 з 200 — вось вынік гэтых снайпераў.

Новыя імёны з'явіліся і ў веласіпедным спорце. У мінулым годзе майстрам спорту стала Г. Буйневіч. Цяпер побач з ёю высокія вынікі паказваюць В. Пракопчык, Н. Крук, М. Зялёнка, С. Ламака і многія іншыя гоншчыцы. Яны добра паказалі сябе ў спаборніцтвах на прыз газеты «Советская Белоруссия» і прыз імя заслужанага майстра спорту Б. А. Бальшакова.

У Мінску сёлетняй вясною адбылася матчавая сустрэча гімнастаў Беларусі і Латвіі. Нашы гімнасткі паказалі поўную перавагу, заняўшы пяць першых месц. Майстры спорту М. Шышкіна, Н. Валодзіна, А. Цімафеева, а таксама першаразрадніцы Р. Трафімовіч і О. Матавілава прадэманстравалі высокую тэхніку.

Фехтавальшчыца Л. Болдырава, плаўцы Э. Пісарчык і Е. Карпенка, лёгкаатлеткі Е. Ермалаева, Т. Аўрамава, Н. Пузан і многія іншыя беларускія спартсменкі гатовы абараняць спартыўны гонар нашай рэспублікі на Спартакіядзе народаў СССР.

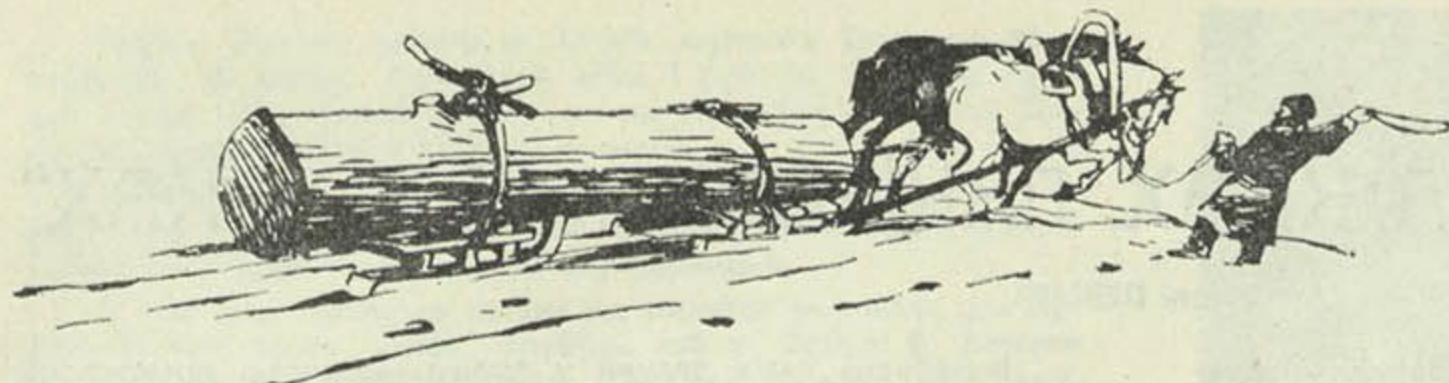
Спартакіяда народаў СССР — вялікае свята, да якога дзейна рыхтуюцца беларускія спартсмены. І няма сумнення ў тым, што яны прыдуць да Спартакіяды з новымі поспехамі.

Заслужаны майстар спорту Зоя Бальшакава.
Фото В. Гундоруна.

Мацнейшая гімнастка БССР, майстар спорту Ніна Валодзіна выконвае вольныя практыкаванні.

Юліян ТУВІМ

СТОЛ

Малюнкi В. Ціхановіча

Вырасла дрэва магутнае ў лесе,
Цвёрдае, гордае — да паднябесся.

Дрэва зімой лесарубы ссякалі,
Сілы пры гэтым нямала паклалі.

На лесапільню цягнулі ўжо коні,
Змоклі ў дарозе, нібы ад пагоні.

Пілам хапіла нялёгкай работы,
Ажно аб дрэва ступіліся потым.

Тыя шурпатыя дошкі для справы
Узяў у сталярню майстар з Варшавы.

Добры работнік — Адам Вішнеўскі
Ладзіў рубанкі, ладзіў стамескі.

То ён прымерваў, то габляваў ён,
Клеіў; нарэшце, стол змайстраваў ён.

Колькі-ж патрэбна мазолістай працы,
Каб у кватэры сталу красавацца!

ТРУДНЫ РАХУНАК

Ходзіць важна па дарозе
Тройка качанятаў.
Вось — адно, а вось — другое,
Трэцяга няма тут...

І насустрач — два знаёмцы,
Ім — раўня па росту:
Той — з сянец, а той — з кусточкаў,
Трэці — з Віслы проста.

Глянь, яшчэ тут качанятка, —
Весела і шумна
Чыкільгае, нібы скача,
Побач — сябра сумны.

Як паселі ўсе на лаўцы,
Крыкнуў друг дзевяты:
— Пяць было нас, восем стала,
Лік тут цяжкаваты!

І згадзіўся з гэтым трэці:
— Трудна нам, вядома!
Быў я першым, прыйшоў шостым,
Стаў цяпер я сёмым.

І злічыць адзін другога
Так ніхто не здужаў!
Хоць яны і качаняткі,
Пайшлі ў птушнік гузам.

Ліст дзецям

Гэты ліст да ўсіх пішу я.
Вас прашу, рабяты,
Мыцца часта, мыцца чыста,
Не цярплю мурзатых!

Можна ў рэчцы ці ля студні,
Ці вадой з-пад крана,
Але мыцца!
Сам праверу
Заўтра-ж рана-рана:

Ці памыліся, да бляску,
Хлопцы і дзяўчынкі,
Ці не ходзяць побач з вамі
Нейкія тут свінкі?

Мыцца з мылам, губкай, шчоткай —
Абавязак першы.
Будзьце чыстымі!

З пашанай
Аўтар гэтых вершаў.

Пераклад з польскай мовы
Эдзі АГНЯЦВЕТ.

„АБ МАМЧЫНЫХ БАЖКАХ, ЛАКІРАВАННЫХ БОЦІКАХ“

Яўгені ПЕРМЯК

НІХТО не адыгрывае такой важнай ролі ў выхаванні дзяцей, як маці. Маці пры любых акалічнасцях — самая ўплывовая асоба ў сям’і. Таму сваю гутарку аб працоўным выхаванні адрасуем тым маці, ад якіх залежыць добрая палова якасцей, з якімі малады чалавек або дзяўчына ўступае ў жыццё.

У чым аснова выхавання?

Праца была і застаецца не толькі абавязковай умовай існавання, але і галоўнай крыніцай жыцця савецкага чалавека. Кожны з нас, прымаючы ўдзел у грамадска-карыснай працы, стварае матэрыяльны і духоўны каштоўнасці, якія вызначаюць узровень добрабыту нашага народа, ступень магутнасці Радзімы і ўсё тое, што мы называем кароткім словам — жыццё.

Калі гэта бясспрэчна, то мы павінны прызнаць, што рыхтаваць нашых дзяцей да жыцця — значыць выхоўваць іх у пашане да працы.

Па-рознаму можна любіць і паважаць працу. Можна паважаць яе ў думках, любуючыся праз акно работай будаўнікоў. Можна яе завочна любіць, захапляючыся вершамі аб працы або распяваючы песні аб працоўнай доблесці. Можна, нарэшце, захапляцца працоўнымі подзвігамі сваёй маці. Але ўсё гэта — павага звонку.

Нельга пазнаць смак вінаграду з карціны, хоць і намалёванай самым геніяльным мастаком. Як смак вінаграду пазнаецца ў ежы, так і густ да працы выхоўваецца ў рабоце.

У Мінскім Палацы піонераў многія школьніцы старэйшых класаў паспяхова авалодваюць кроём і шыццём у спецыяльных гуртках. Работы дзяўчынак не раз адзначаліся на выстаўках дзіцячай творчасці.

На здымку: у гуртку крою і шыцця (на пярэднім плане, злева направа): Масюк Тамара (вуч. 9 кл. 20 школы), Буянава Валя (вуч. 8 кл. 36 школы) і Харлан Люда (вуч. 9 кл. 49 школы).

Фото І. Брэйва і Л. Пякарскага.

Выхоўваць сваіх дзяцей у працы — значыць прыцягваць іх да працоўнага жыцця з самага ранняга ўзросту. Так вучыць нас найвялікшы працаўнік нашай зямлі — Владзімір Ільіч Ленін.

Не заўсёды вінаваты шасцігадовы хлопчык у тым, што загадвае маці: «Падай лыжку», «Зашнуруй чаравікі», бачачы ў ёй «падуладную» сабе асобу.

Не заўсёды вінавата дзесяцігадовая дзяўчынка ў тым, што не ўмее падмесці падлогу або памыць пасуду, на якой сама ела.

Не заўсёды вінаваты дарослы сын у тым, што спакойна назірае, як бацька сячэ дровы, а бабуля цягае іх у хату.

Якімі людзьмі вырастуць такія дзеці? І каго вінаваціць, калі яны стануць блagой травой у працоўным полі?

Не заўсёды вінаваты дзеці, што іх любяць, як нельга любіць, што іх губяць ад усёй глыбіні несвядомага сэрца. Цяжка сказаць, але ў святой і сляпой матчынай любові нярэдка тояцца тыя заганы, з якімі так цяжка змагацца не загартаваным у працы дзецям, калі яны выходзяць у жыццё з-пад матчынай апекі.

І як тут стрымацца, каб не пераказаць казку, падслуханую ў народа.

Вось яна — слухайце.

У адной удавы сын быў. Ды такі прыгожы! Нават суседзі налюбавацца на яго не маглі. А маці — тая ўжо і зусім не наглядзіцца, не нацешыцца. Рукой-нагой яму паварушыць не дае, усё сама ды сама. І дровы-ваду носіць, арэ-жне, косіць, на фабрыцы работу бярэ, лакіраваныя боцікі ды галасісты гармонік сыну зарабляе.

Вырас сын. Кучары каваным золатам адліваюць. Пунсовыя вусны самі сабою смяюцца. І не дзве, і не тры па ім сохлі, у сне бачылі, кучаравы сон даглядалі наяве. Толькі ні адну за яго не выдавалі. Пустацвет!

Нікуды не вартым хлопцам сын вырас. Мамчыным бажком — лакіраваным боцікам. На прызбе пасядзельнік, круглы няўмельнік. Пасмешышча!

Забедаваў сын. Зарыдаў. Так зарыдаў, што цагляная печ расчулілася, уздыхнула, старыя сцены хаты затрашчалі, падлога захісталася, столь насупілася, пачарнела.

— Навошта ты мяне, матухна, так любіла? Навошта ты мяне, родная, у гультайстве песціла, няўмекай выгадавала? Куды я цяпер з рукамі белымі, кволымі, няўмелымі? Як мне дзякаваць табе за такую любоў?

Пахаладзела маці, абмерла. А адказаць няма чаго. Чыстую праўду ёй у вочы ад усяго сэрца сын горкімі слязьмі выплеснуў. Зразумела маці, што яе сляпая любоў зной доляй сыноўскай абярнулася.

Выплакаўся сын, абуў цяжкія бацькавы боты, надзеў яго рабочую вопратку і пайшоў гультайскія гады наганяць, за сляпую любоў мацеры сваім гарбом разлічвацца.

Хіба лёгка было даросламу хлопцу падпаскам быць, у дваццаць адзін год з сякерай знаёмства пачынаць, цвік у сцяну вучыцца забіваць, рыдлёўкай зямлю капаць, рукі белыя на ветры дубіць!

Ведаюць толькі люты мароз ды спякотнае сонейка, якой працай кучаравы сын да справы дайшоў. Майстрам дадому прышоў. На ткачысе ажаніўся. З твару — не вельмі! — а к дому прышлася. Працавітая. Унутранага хараства жанчына, скрытага. Палюбіла і старая маці сыноўскіх дзяцей, бабчыных унукаў.

Без памяці любіла іх бабуля, але песціла з розумам.

Крывёю, бывала, сэрца абліваецца, калі старшанькі ўнук у люты мароз дровы пілаваць збіраецца. Сэрца старой сваё гаворыць: «Не пускай, пашкадуй: змерзне!» А яна: «Ідзі, мілы ўнук-багатыр. Дубей на ветры. З марозам змагайся. Бацькаву працоўную славу сваёй працай падпірай!»

Ва ўнучкі, бывала, вочкі зліпаюцца, ручкі ледзь верацяно круцяць, а бабуля ёй: «Ах, якая ў нас тонкапраха расце, спрытная ды нястомная, дрымоце-снупападатлівая!»

Замілаваць-бы дзяўчыначку, па пальчыку-б яе спрытныя рукі перацалаваць, а бабка заганаў у пражы шукае: то нітка тонкая, то месцам слабая. На заганы ўкажа і добрае заўважыць. Ды не проста так, а з дарагой бабульчынай ласкай, рэзкім вогненным словам душу дзяўчынцы асвеціць і сагрэе.

Марна, бывала, самага любімага, меншага ўнука не прылашчыць. За работу пахваліць, хоць і работы той, што вёнічак падаць або кошык з вугалем да самавара паднесці. Для чатырохгадовага і гэта работай лічыцца.

Як пра такога за сталом пры ўсёй сям'і не сказаць. «А малыш у нас працавітым чалавекам расце. Вёнік падае. Вугаль падносіць. Куранят пільнуе. Кошку корміць».

А той сапе сабе, да вушэй ад радасці чырвоны, ды думае: «Што-б яшчэ такое зрабіць, каб у бабулі ў пашане быць?» Сам сабе работу шукае. Даражэй перніка яна яму, любей за пенкі з чырвонага паранага малака.

Майстрамі, майстрыхамі выгадала бабуля сваіх унукаў. І кучары ў іх да твару віюцца, і дарагая стужка ў касе па заслугах красуецца, і лакаваныя боцікі па заслугах гараць. Працоўнай завязі людзі. Умельцы. Бабуліна жыццё.

Прышла працоўная ўлада ў нашу дзяржаву. Не дажыла да гэтых светлых дзён старэнькая бабулька. Толькі і памерці не памерла. Унукамі жыць стала.

Калі старэйшага ўнука за чыгун узнагароджвалі, гарнавыя і пытаюць яго:

— Ад каго ты, кудраш, волатам стаў. Адкуль у табе такі жар вогненны?

А той уздыхнуў лёгка ды адказвае:

— Ад бабулі. У рабоце яна мяне выпеставала. У працы загартавала. Ад яе і агонь ва мне.

А ўнучка-ткачыха старэйшаму брату падпявае:

— І ў мяне ад яе, сябровачкі, нітка не рвецца — паркаль смяецца. Яна мяне гордыя ніткі прасці навучыла. Яна сонечны ўток у маю працоўную аснову заткала.

А самы меншанькі ўнук-хлебароб адабраў самыя ўсходжыя, самыя мудрыя бабульчыны словы і заараў іх светлай казкай у людской памяці. Так глыбока заараў, што і не выпалеш, не забудзеш. Не забудзеш ды яшчэ другім пераказаш і гэтым яркі працоўны агеньчык у іх душы зацепліш.

* * *

Так і ў жывым жыцці, у нашы дні. Шчаслівым, перадавым, пераможным аказваецца працаўнік.

Аднак працавітасць — не прыроджаная якасць чалавека, а выхаваная ў ім, прывітая змалку. Уся наша сістэма выхавання павінна будавацца на выхаванні працавітасці, на прывіцці дзецяў працоўных навыкаў. Таму, у прыватнасці, у школе ўведзены ўрокі працы. Праўда, іншы раз яны падобны да забавы: вучні ствараюць рэчы, якія не маюць практычнага значэння. Гэта дрэнна.

Дзеці павінны адчуваць карысць сваёй работы. Трэба плесці не проста сумачку ні для чаго, а сумачку, якую можна выкарыстаць. Калі хлопчык склеіць на ўроках працы скрыначку, у якой можна трымаць соль або лаўровы ліст, ён ужо шчаслівы, бачачы практычнае выкарыстанне зробленага сваімі рукамі. А калі маці яшчэ скажа, што без гэтай скрыначкі яна была як без рук, то хлопчыку абавязкова захочацца зрабіць яшчэ што-небудзь. Так рабіла бабуля з пераказанай намі казкі.

Праца дома павінна быць зразумелай, важным і адчувальным карысным даручэннем сям'і. Няхай хлопчык або дзяўчынка адчуваюць сваё працоўнае супрацоўніцтва ў сям'і, якое ўпрыгожвае, а не прыніжае. Таму ніколі нельга караць працаўніц. Правінілася — мяці падлогу або вынесі вядро са смеццем. Наадварот, з гордай усмешкай глядзіць маці на сваю дачку, калі тая спрытна з работай спраўляецца.

Чалавек з маленства і да сівых валасоў натхняецца на працоўныя справы заахвочваннем. Гэта не толькі найвялікшы прынцып сацыялістычнага спаборніцтва, але і абавязковая ўмова выхавання нашых дзяцей. Заахвочванне — гэта не празмернае захвальванне, якое прыводзіць да зазнайства, а памяркоўнае ўхваленне, якое адпавядае зробленаму.

Але нельга бачыць падзвіг у тым, што сын добра заклеіў зімовыя рамы або прышыў самім-жа адарваныя гузікі на ўласным адзенні. Сын заслугоўвае толькі адабрэння за добра-сумленнае выкананне таго, што ён можа і павінен зрабіць.

Праца — не ахвяра, а неабходная ўмова існавання. Таму дзіцячую працу, хоць і заўсёды трэба заўважаць, але ніколі нельга пераацэньваць. У гэтым першааснова дружбы маці і дзяцей, іх працоўнай узаемадапамогі і ўзаемапавагі. У гэтым таксама і аснова фармавання будучага грамадзянства маладых людзей.

Той, хто палюбіць працу, не можа быць няшчасным або пакрыўджаным у любой прафесіі, выбранай паводле сваіх здольнасцей і магчымасцей.

Валя Лагвiенка — выдатнiца трэцяга класа Мiнскай музычнай школы-дзесяцiгодкi.

Фотa П. Нiкiцiна.

У школах, як вядома, пачынаючы з сярэдніх класаў, уведзена праца ў майстэрнях, часцей за ўсё сталярных або слясарных. Яны таксама садзейнічаюць выхаванню ў нашых дзяцей густу і павагі да працы. Ніхто, зразумела, не думае, што школьнік, які навучыўся асновам сталярнага або слясарнага майстэрства, стане сталяром або слесарам. Такое меркаванне будзе няправільным, як і тое, што маці, якая навучыла сваю дачку добра мыць, хоча, каб яна стала прачкай, або бацька, які прымушае сына сячы дровы і паліць у печы, навучае яго спецыяльнасці апальшчыка.

Справа куды прасцей і разам з тым глыбей. Школьнік павінен дакрануцца да працы, каб пазнаць яе не завочна, не вачыма і не па кніжцы, а ўсёй сваёй істотай. Пры гэтым не мае значэння, якую галіну працоўнай дзейнасці пазнае школьнік. Любая з вытворчых прафесій стане для яго бліжэйшай і зразумелай. Сталявар — не слесар, электрык — не сталяр. А тым часам у гэтых працэсах больш агульнага, чым рознага. Бо галоўнае, агульнае для ўсіх прафесій — гэта творчая асалода ад працы, нястомнае імкненне ўдасканалываць майстэрства, адчуванне тваёй карысці для грамадства.

І няма для маці горшай крыўды, калі сын або дачка будзе дакараць яе за любоў, якая ахоўвала ад таго, што трэба было прывіваць.

Дрэнна пачынаць жыццё з белымі, кволымі, няўмелымі рукамі. Цяжка даводзіцца ў жыцці «мамчыным бажкам, лакаваным боцікам». І гэта не прыгожыя словы, а праўда, якую не выпаліш і не згасіш.

Пераклад з рускай мовы.

Карысныя парады

ПЕРШЫ УРОК МАШЫННАЙ ВЫШЫЎКІ

Вышываць можна на любой машыне (акрамя вельмі старога выпуску), але зручней на наждай і з круглым чаўнаком.

Для машыннай вышыўкі неабходныя прыстасаванні: іголка №№ 2—90—80; пяльцы трэба браць сярэдняй велічыні дыяметру 18—20 см, таўшчынай у 1 см; маленькія нажніцы з вострымі канцамі (сагнутыя); пласцінку для вышыўкі.

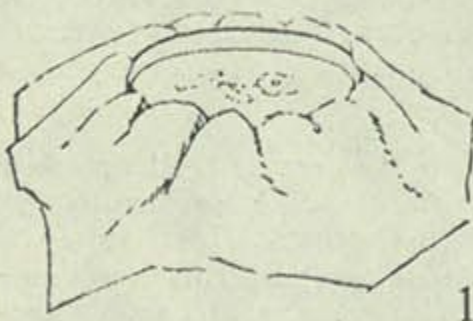
ЯК НАЛАДЗІЦЬ МАШЫНУ ДЛЯ ВЫШЫЎКІ

Зняць лапку з вінтом, апусціць або зняць зубы (зубы можна накрыць спецыяльнай пласцінкай — яны ёсць у продажы). Нацяжэнне ніткі ў чаўнаку павінна быць тужэй, чым нацяжэнне верхняй ніткі. Іголку трэба браць вострую, пажадана аднаго з адзначаных вышэй нумароў. Ніткі могуць быць №№ 80—100 і не ніжэй 60.

З каляровых нітак рэкамендуецца ленинградскае муліне. У больш тонкіх работах ужываецца трубачны шоўк №№ 8—65. Чаўночная і верхняя ніткі павінны быць аднаго нумару. Пры вышыўцы шоўкам у чаўноку дапускаецца простая нітка № 80—100 у тон тканіны.

ЯК ЗАПРАВІЦЬ МАТЭРЫЯЛ У ПЯЛЬЦЫ

Вялікі круг пяльцаў пакласці на стол, на яго наклаці матэрыял з нанесеным малюнкам. Зверху меншым кругам пяльцаў уціснуць матэрыял у большы круг. Калі матэрыял тонкі, то па краі пяльцаў зрабіць пракладку з паркалёвай тканіны і разам з ёю туга нацягнуць матэрыял з малюнкам, каб у далейшым ён не сцягваўся пры вышыўцы (рыс. 1).

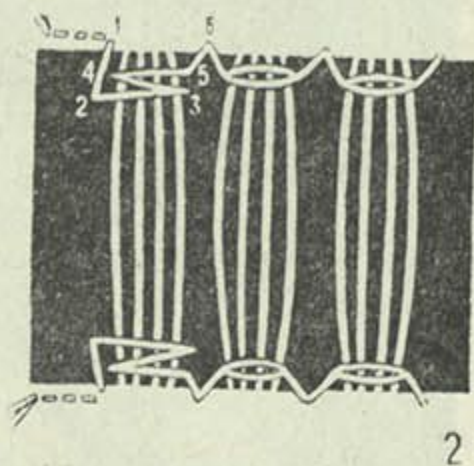
1 ПАЧАТКОВЫЯ МЯРЭЖКІ

Мярэжкі ўжываюцца: на абрусах, дарожках, фіранках, сукенках, блузках, жаночай бялізне і г. д.

Мярэжкі бываюць рознай шырыні і малюнкаў. Першую мярэжку лепш выконваць на вафельнай тканіне для ручнікоў.

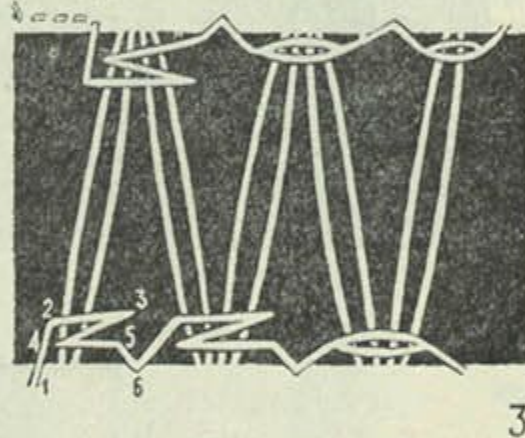
Для мярэжкі трэба выцягнуць папярочныя або падоўжныя ніткі шырынёй у 1,5—2 см, адступіўшы ад краю 5—7 см. Выцягнутую частку ручніка за-

правіць у пяльцы, нацягнуць яе, падвесці пяльцы пад іголку на машыне, апусціць рычаг лапкі, дастаць нітку з чаўнака на верх тканіны і замацаваць двума-трыма шыўкамі ў край мярэжкі.

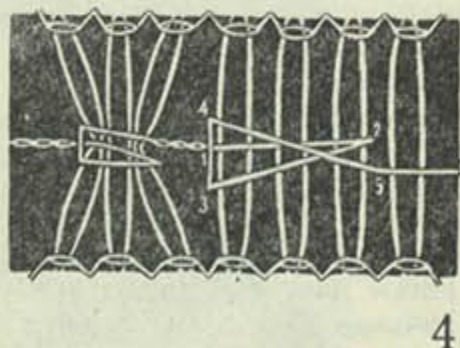
З краю матэрыялу іголку накіраваць адным шыўком у пуштату (выцягнутая частка), наступным шыўком адлічыць 4—5 нітак, г. зн. слупок мярэжкі, вярнуцца ў пачатковае становішча, зрабіць яшчэ шывок у тую-ж кропку, а затым шыўком падняцца да краю матэрыялу па другі бок слупка і г. д. (рыс. 2).

Другі бок мярэжкі выконваецца тым-жа спосабам.

3 МЯРЭЖКА-РАСКОЛ

Першы бок мярэжкі выконваецца так, як і мярэжка слупком, а пры апрацоўцы другога боку слупкі дзеляцца папалам (рыс. 3).

4 МЯРЭЖКА ЖУЧОК АБО ЛІТАРА «Ж»

Для гэтага ўзору спачатку робяць мярэжку «слупок». Затым (па першаму «слупку» або па краі тканіны) праходзяць радком да сярэдзіны слупка і змацоўваюць (шыўком) тры слупкі пасярэдзіне двума-трыма шыўкамі, да сярэдзіны наступнага слупка мярэжкі праходзяць радком і паўтараюць тую-ж рух і г. д. (рыс. 4).

О. ШЫМАНСКАЯ, выкладчыца курсаў машыннай вышыўкі.

ЯК МЫЦЬ І ПРАСАВАЦЬ БЕЛЫ ПАНАКСАМІТ

Белы панаксаміт мыюць у раствору мыльнай пены (на адзін літр кіпелі 30 грамаў мыла-стружкі). Ачышчаную ад пылу рэч апускаюць у пену і злёгка два-тры разы праціраюць. Далей палашчуць яе спачатку ў цёплай, затым у халоднай вадзе, пакуль вада не стане чыстай. Вымыты панаксаміт загортваюць у прасціну або ў ручнік і выціскаюць рукамі (круціць не рэкамендуецца), адзяваюць на плечыкі і развешваюць для прасушкі (але не на сонцы і не ля агню).

Прасуюць панаксаміт асаблівым спосабам. У ацынкаваныя начоўкі або вялікую каструлю, пастаўленую на пліту або керагаз, наліваюць ваду і даводзяць да кіпення. Затым гэтую пасуду накрываюць коўдрай, а зверху прасціной. На прасціну кладуць панаксаміт. Парапраходзячы праз яго, прыўзнямае кожную варсінку. Панаксаміт увесь час перамяшчаюць праз пару і паверх ворсу праводзяць мяккай шчоткай, пакуль ён не набудзе прыемны знешні выгляд.

На панаксаміце нярэдка ўтвараюцца ўмяціны на згібах і ў месцах сядзення. Такія месцы з прыціснутым ворсам таксама можна выправіць, прапусціўшы панаксаміт праз пару.

ЯК МЫЦЬ БЕЛЫ КРЭПЖАРЖЭТ І КРЭПДЭШЫН

Белы крэпжаржэт і белы крэпдэшын у хатніх умовах мыецца таксама, як і белы панаксаміт.

Пасля мыцця вырабы загортваюць у прасціну або ручнік, выціскаюць рукамі і вешваюць для прасушкі. Круціць не рэкамендуецца. Сушыць трэба злёгка вільготным і не вельмі гарачым прасам з левага боку.

Для панаксаміту, крэпжаржэту і крэпдэшыну ў хатніх умовах можна карыстацца парашком «Новасць», які выпускае Казанскі тлушчавы камбінат. Дзве сталовыя лыжкі парашку раствараюць у 3—4 літрах вады, падагрэтай да 40—50°. Пры чыстцы ліняючых тканін або вырабаў з іх ваду награвваюць да 25—30°, а пры мыцці і паласканні даліваюць у яе 3—4 сталовыя лыжкі воцату. Тканіны або вырабы з іх 4—5 раз апускаюць у раствор

на 3—5 хвілін, злёгка расціраюць і змываюць у раствору. Пасля чысткі тканіну або выраб палашчуць у цёплай, а затым у халоднай вадзе, пакуль вада не стане чыстай. Сушаць і прасуюць вырабы так, як сказана вышэй.

ПРАСАВАННЕ БЯЛІЗНЫ І ВЕРХНЯГА АДЗЕННЯ

Перад прасаваннем рэчы злёгка ўвільгатняюць. Бялізну і адзенне з баваўняных тканін апырскваюць вадой.

Мацней увільгатняюць шарсцяныя рэчы, таму што пры ўвільгатненні і награванні прасам шарсцяныя валокны размякчаюцца і часткова трацяць сваю пругкасць, што дае магчымасць іх злёгка расцягнуць і надаць шарсцянай рэчы пэўную форму і размер, якія замацоўваюцца прасаваннем.

Шаўковыя рэчы звычайна крыху недасушваюць і прасуюць без дадатковага ўвільгатнення.

Баваўняную і ільняную бялізну пасля апырсквання туга скручваюць і кладуць на 30—40 хвілін для роўнамернага ўвільгатнення.

Прасуюць рэчы ў пэўным парадку: напрыклад, мужчынская кашуля: спачатку прасуюць спінку, затым рукавы, каўнер і перад.

Шарсцяныя рэчы прасуюць праз змочанае і выкручанае палатно з левага боку або злёгка ўвільготненае з левага боку, без палатна.

Белую бялізну звычайна прасуюць з правага боку, каляровую або з тканіны, якая мае бляск, з левага боку.

Крухмальную бялізну прасуюць менш нагрэтым прасам, чым звычайную бялізну.

ЯК ЗНЯЦЬ СЛЯДЫ АД ПРАСА

На белых баваўняных і шарсцяных тканінах падпаленыя сляды знімаюцца растворам перакісу вадарода (чайная лыжка на поўшклянкі вады), у які дадаецца некалькі кропель нашатырнага спірту. Плямы ад праса праціраюць шматком або ваткай, змочанай у гэтым раствору, пасля чаго прамываюць у вадзе. Плямы на віскозным шоўку і іншых каляровых тканінах праціраюць вінным спіртам або гарэлкай.

СУП З ВІШАНЬ З ВАРЭНІКАМІ

Вішні, прызначаныя для супу, падзяліць папалам. Адну палавіну ачысціць ад костачак, другую расцяснуць, дадаць костачкі, што засталіся ад ачысткі першай часткі вішань, заліць 4—5 шклянкі гарачай вады, пакласці цукар, давесці да кіпення і працэдзіць. Прыгатаваць цеста, як для калдуноў, тонка раскатаць і выразаць кружочкі; на кожны кружочак пакласці 1—2 ачышчаныя вішні і зашчыпаць краі цеста. Перад самай падачай на стол варэнкі пакласці ў гарачы вішнёвы адвар і гатаваць на працягу 5—10 хвілін.

На 600 г вішань — 1 шклянка мукі пшанічнай, $\frac{1}{2}$ шклянкі цукру, 2 яйкі.

СУП-ПЮРЭ СА СВЕЖЫХ ЯГАД

Свежыя ягады (клубніку, суніцы, маліну) перабраць, прамыць, адкінуць на сіта і працерці. У кіпячую ваду (2 шклянкі) пакласці цукар, размяшаць і працэдзіць. Сіроп астудзіць і змяшаць з ягадным пюрэ. Да гатовага халоднага супу падаць смятану і ванільныя сухары.

На 500 г ягад — $\frac{1}{2}$ шклянкі цукру, 150 г ванільных сухароў і $\frac{1}{2}$ шклянкі смятаны.

АЛАДКІ З СУХАРОУ

Сухары прапусціць праз мясарубку або стаўчы, заліць гарачай вадой, дадаць дрожджы і паставіць гадзіны на дзве ў цёплае месца. Калі цеста падыдзе, дадаць яйка і размяшаць; затым наліваць цеста лыжкай на гарачую патэльню, змазаную маслам, і падсмажваць, як аладкі з цеста.

На 3 ст. лыжкі сухароў — $\frac{3}{4}$ шклянкі вады, 2 г дрожджаў, 1 чайную лыжку масла, $\frac{1}{2}$ яйка.

ВАРЭННЕ З ВІШАНЬ

Ягады перабраць, памыць у халоднай вадзе; дастаць з ягад костачкі. У таз для варэння

ўсыпаць цукар, уліць ваду, размяшаць і даць закіпець. У гарачы сіроп пакласці ягады і варыць да гатоўнасці.

На 1 кг вішні — $1\frac{1}{2}$ кг цукру, $\frac{3}{4}$ шклянкі вады.

ЧОРНЫЯ ПАРЭЧКІ

У чорных парэчках вельмі многа вітаміна С, у сярэднім каля 300 міліграмаў у 100 грамах. Калі правільна іх кансерваваць, то вітамін С у значнай ступені захоўваецца ў гатовым прадукце на працягу многіх месяцаў.

Вось правільныя спосабы нарыхтоўкі чорных парэчак.

Ягады старанна здрабняюць, прапускаюць праз чыстую мясарубку. Дадаюць цукар (на 1 кілограм ягад 2 кілограмы цукру). Старанна расціраюць і перамешваюць. Затым масу перакладаюць у шклянныя слоікі, зверху кладуць кружок пергаментнай паперы, змочанай у спірце, пакрываюць такой-жа паперай, завязваюць, захоўваюць у цёмным сухім месцы.

Варэнне, прыгатаванае халодным спосабам. Ачышчаныя і вымытыя ягады расцискаюць драўлянай таўкушкай, затым заліваюць астуджаным цукровым сіропам. На 1 кілограм ягад бяруць 1,6 кілограма цукру і $\frac{3}{4}$ шклянкі вады. Калі такое варэнне трымаць у халоднаватым месцы, яно захоўваецца некалькі месяцаў. Так, напрыклад, пры захоўванні такога варэння на працягу 3 месяцаў у 100 грамах аказалася 70—80 міліграмаў вітаміна С.

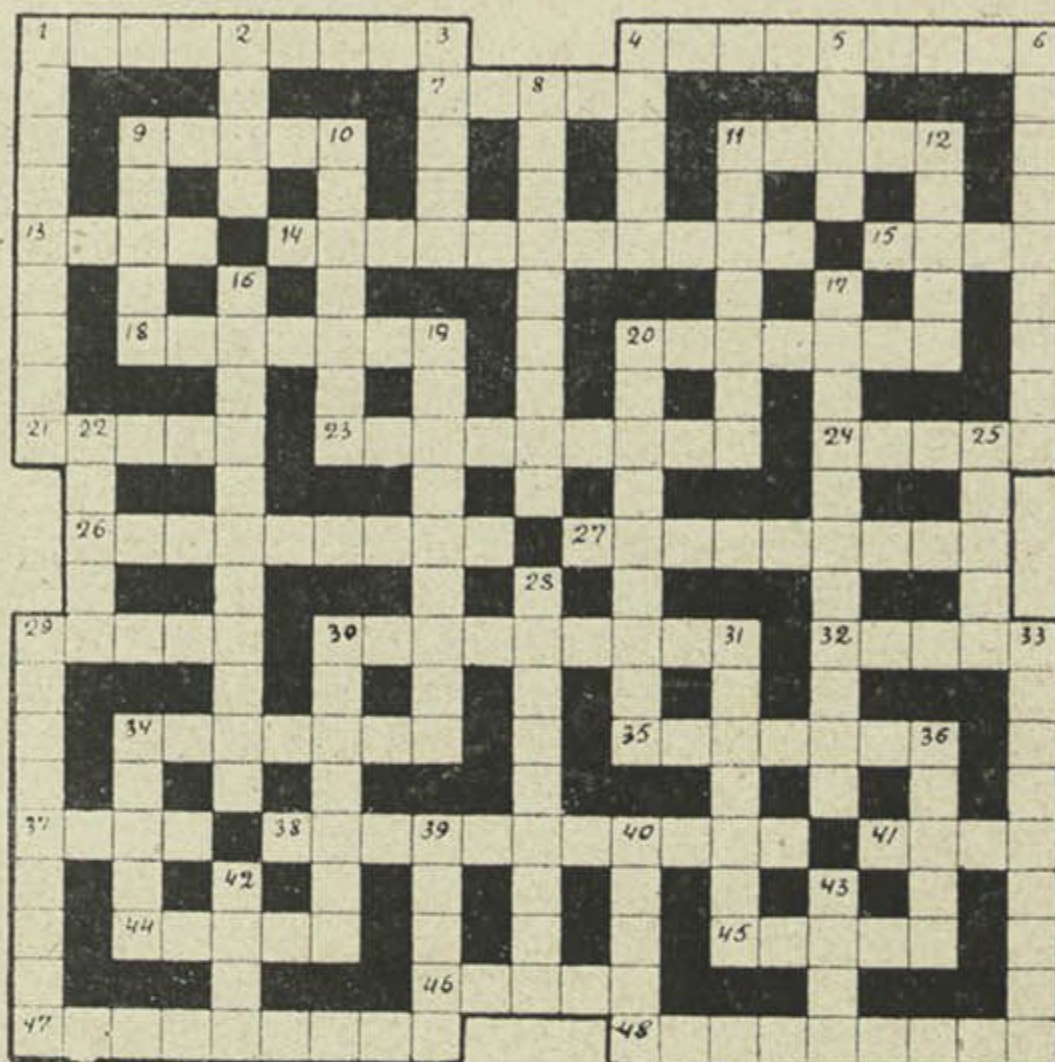
ВАРЭННЕ З ЧОРНЫХ ПАРЭЧАК

Ягады чорных парэчак ачысціць ад галінак і сухіх чашчак кветкі, заліць халоднай вадой і затым, зняўшы ўсплыўшыя на паверхню рэшткі сухіх чашчак, адкінуць ягады на сіта і даць сцячы вадзе. Зварыць густы сіроп, ўсыпаць у яго прыгатаваныя ягады, даць закіпець і паставіць на слабы агонь на 40—50 хвілін.

На 1 кг чорных парэчак — $1\frac{1}{2}$ кг цукру, 1 шклянку вады.

КРАСВОРД

Склаў І. Аддзельны

Па гарызанталі: 1. Сумка для патронаў. 4. Апарат для раздзялення сыпкіх або вадкіх цел. 7. Аўтамабіль для паслуг. 9. Спалучэнне некалькіх гукаў. 11. Адзінка напружання. 13. Прылада для рэзання дрэва. 14. Горад-герой. 15. Летуненне. 18. Адзінка часу. 20. Вогнестрэлная зброя. 21. Тэатральныя падмосткі. 23. Трыганаметрычная функцыя. 24. Прамысловы горад ва Францыі. 26. Загадчык дзяржаўнага будынка. 27. Аддзел хіміі, які вывучае хімічныя рэакцыі, абумоўленыя дзеяннем святловых прамянёў. 29. Слупок паміж двума вертыкальнымі лінейкамі. 30. Матылёк, з коканаў якога вырабляюць шоўк. 32. Каштоўны камень. 34. Беларускі пісьменнік-драматург. 35. Трубыны сігнал урачыстага характару. 37. Від мастацтва. 38. Від рэкламы. 41. Зала для чакання ў тэатры або кіно. 44. Метал. 45. Напрамак. 46. Дзіцячы курорт на Чорным моры. 47. Частка залы для глядачоў. 48. Прылада для ручнога шыцця.

Па вертыкалі: 1. Поўвостраў на поўдні Грэцыі. 2. Драпежная птушка. 3. Заслона. 4. Фруктовы сок. 5. Частка сістэмы кіравання. 6. Аўтар паэмы «Віцязь у тыгравай шкуры». 8. Мацярык. 9. Зборнік геаграфічных карт. 10. Галоўны член сказа. 11. Сталіца саюзнай рэспублікі. 12. Шырокая дарога. 16. Асоба, якая прымае экзамены. 17. Чалавек, які вызваліўся ад падначалення. 19. Гатунак яблык. 20. Прылада для аўтаматычнай рэгістрацыі скорасці і напрамку ветру. 22. Салодкае рэчыва. 25. Частка будынка. 28. Прадмет для сядзення. 29. Млечны шлях. 30. Ваенна-лячэбная ўстанова. 31. Выбуховае рэчыва. 33. Сельскагаспадарчая спецыяльнасць. 34. Геаметрычнае цела. 36. Асеннія травяныя парасткі. 39. Верш А. С. Пушкіна. 40. Салёнае возера паблізу мора. 42. Міжнародны дагавор. 43. Асобны здымак на кіностужцы.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 5.

Па гарызанталі: 5. Барана. 6. Онегін. 10. Капуста. 12. Барварка. 14. Артыкул. 16. Маршак. 17. Анілін. 18. Харысты. 21. Голуб. 25. Ампер. 26. Тара. 27. Амбра. 29. Сена. 30. Рыс. 31. Кіт. 32. Драма. 33. Абрус. 35. Вір. 36. Лот. 38. Мана. 39. Амёба. 42. Азія. 44. Баран. 45. Ягуар. 47. Вадарод. 51. Баравік. 52. Шклянка. 53. Сарафан. 55. Экрэн. 56. Качка. 59. Барада. 60. Мулінэ.

Па вертыкалі: 1. Галушкі. 2. Нафта. 3. Метал. 4. Гімалаі. 7. Маршрут. 8. Тры. 9. Акіёма. 11. Арка. 12. Бунт. 13. Карова. 15. Лівень. 19. Рым. 20. Сыр. 22. Барабан. 23. Караван. 24. Астатак. 25. Анархія. 27. Астра. 28. Акула. 34. Ураган. 37. Дранка. 38. Макаўка. 40. Мёд. 41. Бор. 43. Ягнятка. 46. Ліманад. 48. Агат. 49. Оман. 50. Украіна. 54. Акт. 57. Мат. 58. Ала.

На першай старонцы вокладкі: удзельніцы Усебеларускай спартакіяды — адны з мацнейшых велагоншчыц рэспублікі майстар спорту Генрыета Буйневіч (справа) і першаразрадніца Вольга Пракопчык.

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 07642.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 7/VII-56 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна, Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк, арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Зак. 459.

3229-75a

Рыгор НЯХАЙ

У РУЖАНСКОЙ ПУШЧЫ

Стрэламі разбегліся дарогі
Па усіх напрамках, па усіх,
То зялёным гаем, а то лугам,
То між сосен звонкіх баравых.

Сцежкі не забыты баявыя,
І ідуць сюды з усіх старон
Людзі маладыя і старыя
Да герояў слаўных на паклон.

Вось вянком магіла апавіта,
Сплеценым дзявочаю рукой.
Нездарма тут манумент з граніту
Сцеражэ іх цішу і спакой.

Прыдзе маці, скажа свайму сыну:
«Тут ляжыць твой бацька-партызан»
І вянок з чырвонае каліны
Пакладзе, дзе быў яго будан.

Успомніць ўсё: як у партызанскім стане
Па начах сядзела ля кастра
І чакала з дальняга задання
Воіна свайго, гаспадара...

Сцежкі не забыты баявыя,
І ідуць сюды з усіх старон
Людзі маладыя і старыя
Да герояў слаўных на паклон.

Ля помніка партызанам, героям выз-
валенчых баёў у час Вялікай Айчын-
най вайны (Урочышча Гута-Міхалін
Івацэвіцкага р-на).

Фото А. Дзітлава.